

Бюро з питань населення,
біженців та міграції
Держдепартаменту США

Міністерство соціальної
політики України

Міністерство у справах ветеранів,
тимчасово окупованих територій та
внутрішньо переміщених осіб України

МОМ
ООН МІГРАЦІЯ

ЗВІТ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ

СИТУАЦІЇ З ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ

Червень 2019 р.

Фото на обкладинці та внутрішній обкладинці:

Ретушери Аліса та Євген були вимушені виїхати з Донецька до Харкова у 2014 році. Уже тут, у Харкові, у них народився Матвій. Узявши участь у проекті MOM із підтримки малого бізнесу для ВПО, Аліса отримала комп'ютер, монітор і планшет. Згодом подружжя докупило професійний фотоапарат, і тепер вони приймають замовлення не тільки на обробку зображень, а й на фотозйомку і дизайн.

© Володимир Шуваєв/MOM

Публікацію підготовлено за фінансування Бюро з питань населення, біженців та міграції Держдепартаменту США. Думки та погляди, викладені в цьому виданні, не обов'язково відображають позицію Бюро з питань населення, біженців та міграції Держдепартаменту США і Міжнародної організації з міграції (МОМ). Позначення та представлення матеріалів у картах, використаних у цьому звіті, жодною мірою не є висловленням позиції МОМ щодо правового статусу країн, територій, міст чи районів та їхніх органів влади та щодо розмежування й кордонів.

ЗМІСТ

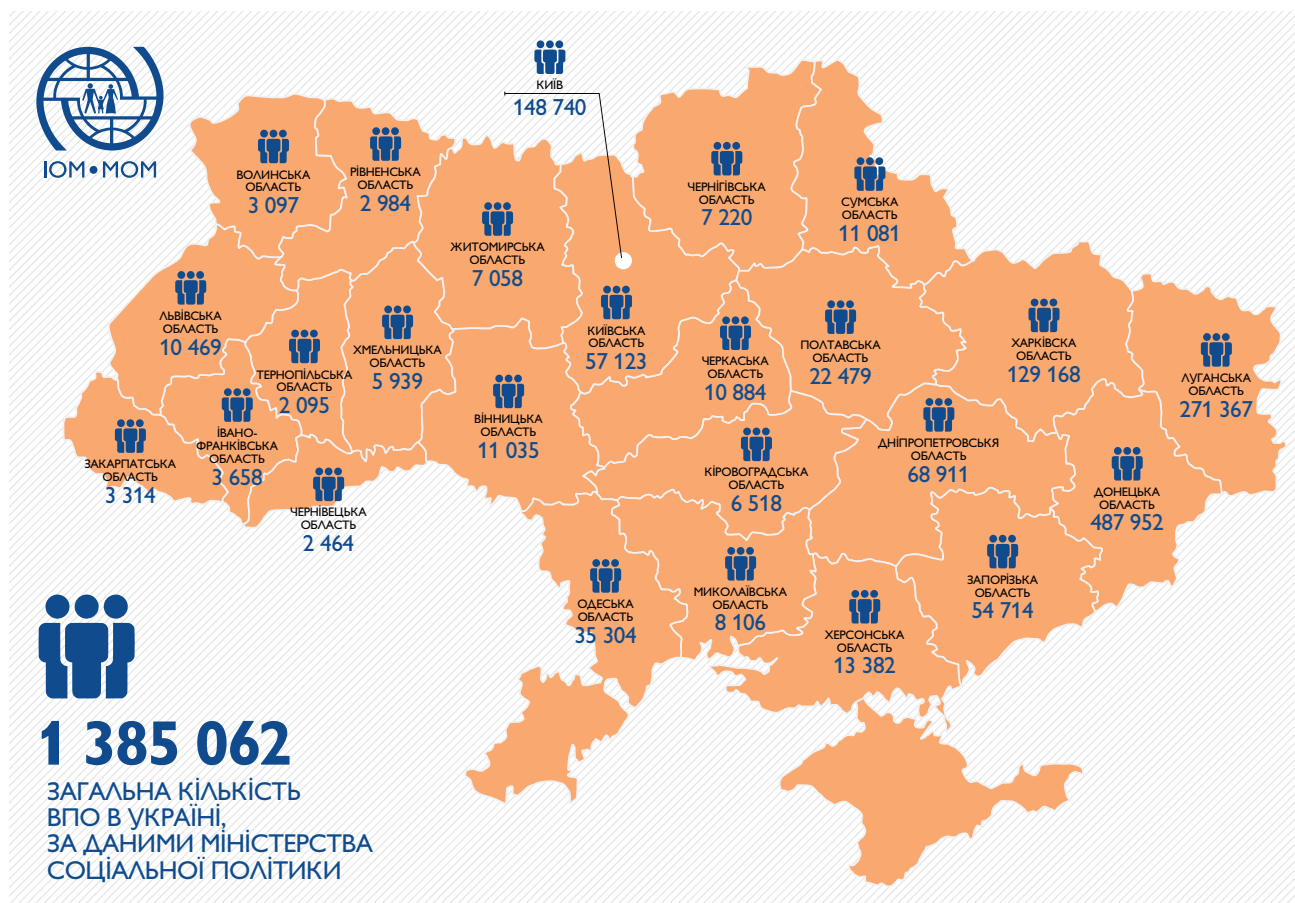
ВСТУП	4
ОГЛЯД МЕТОДОЛОГІЇ 14-ГО РАУНДУ	5
КОРОТКИЙ ОГЛЯД	6
1. ХАРАКТЕРИСТИКА ВПО ТА ЇХНІХ ДОМОГОСПОДАРСТВ	8
• Члени домогосподарств ВПО	8
• Статеві-вікова структура	9
• ВПО з інвалідністю	9
• Освіта	9
2. ЗАЙНЯТІСТЬ ВПО	10
• Рівень зайнятості	10
• Рівень безробіття	12
3. ДОБРОБУТ ВПО	15
• Засоби для існування	15
• Умови проживання та види житла	23
• Призупинення соціальних виплат	27
• Безпека середовища та інфраструктури	30
• Торгівля людьми та трудова експлуатація	31
4. ДОСТУП ДО СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ	32
5. МОБІЛЬНІСТЬ ВПО	35
• Переміщення	35
• Наміри повернутися	36
• Наміри виїхати за кордон	38
• Відвідання місць проживання до переміщення	38
6. ІНТЕГРАЦІЯ В МІСЦЕВІ ГРОМАДИ	43
• Рівень інтеграції	43
• Дискримінація	48
7. ВИБОРЧІ ПРАВА	50
8. ВПО, ЯКІ ПОВЕРНУЛИСЯ НА ТЕРИТОРІЇ, НЕКОНТРОЛЬОВАНІ УРЯДОМ	53
9. ДОДАТКИ	65

ВСТУП

За даними Міністерства соціальної політики України, на період проведення опитування було 1 385 062 внутрішньо переміщені особи (ВПО). З них 60% переїхали зі свого попереднього місця проживання в Донецькій області, 37% – з Луганської області, 3% – з Автономної Республіки Крим. Половина зареєстрованих ВПО постійно проживають на контрольованій Урядом України території Донецької та Луганської областей у межах 20 кілометрів від лінії розмежування. Найбільше ВПО зареєстровано в Донецькій (487 952), Луганській (271 367) областях, у місті Києві (148 740) та

Київській області (57 123), Харківській (129 168), Дніпропетровській (68 911) та Запорізькій областях (54 714).

У 2016 році МОМ ініціювала проведення Національної системи моніторингу (НМС) – регулярно комплексного дослідження ситуації з внутрішньо переміщеними особами в Україні. Метою дослідження є моніторинг різних аспектів життя ВПО: добробуту, зайнятості, соціальних проблем, потреб, мобільності, а також інтеграції переселенців у нові громади.

ОГЛЯД МЕТОДОЛОГІЇ 14-ГО РАУНДУ

Метою запровадження Національної моніторингової системи (НМС) в Україні, що діє на основі підходів Матриці відстеження переміщень (МВП) МОМ, є підтримка Уряду України у збиранні та аналізі інформації щодо соціально-економічних характеристик внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та домогосподарств ВПО, а також викликів, з котрими вони стикаються. МОМ адаптувала МВП, систему, створену для регулярного збору, опрацювання та поширення інформації про ситуацію у сфері переміщення, до українських реалій. НМС забезпечує краще розуміння перебігу переміщень, а також місць перебування, кількості, вразливості та потреб переміщеного населення в Україні.

У ході опитування було зібрано інформацію про соціально-економічні характеристики ВПО на рівні окремих осіб і домогосподарств, у тому числі про тенденції та наміри стосовно переміщення, зайнятість і засоби до існування, доступ до соціальних послуг та потреби в допомозі, у 24 областях України та м. Києві.

Головні джерела інформації, використані у НМС:

- i) дані вибіркового опитування ВПО шляхом особистих інтерв'ю;
- ii) дані вибіркового опитування ВПО шляхом телефонних інтерв'ю;
- iii) дані вибіркового опитування осіб, які перетинають лінію розмежування, шляхом особистих інтерв'ю;
- iv) дані обговорень у фокус-групах;
- v) офіційні дані та відповідні дані з інших джерел.

Особисті інтерв'ю з ВПО

Дві тисячі чотириста одну (2 401) ВПО було опитано за допомогою цього методу в 300 територіальних одиницях країни протягом квітня–червня 2019 року. Вибірка територіальних одиниць була створена для всіх областей України, контрольованих урядом, та структурована пропорційно кількості зареєстрованих ВПО.

Телефонні інтерв'ю з ВПО

Чотири тисячі сімдесят три (4 073) ВПО, зареєстровані в Єдиній інформаційній базі даних внутрішньо переміщених осіб Міністерством соціальної політики України, були опитані за допомогою цього методу в квітні–червні 2019 року. Із

цієї загальної кількості 3 222 інтерв'ю було проведено з ВПО, котрі проживають на території, контрольованій урядом (ТКУ), і 851 інтерв'ю було проведено з ВПО, які повернулися на територію, неконтрольовану урядом (ТНКУ)¹.

Дані телефонних інтерв'ю були об'єднані з даними особистих інтерв'ю. Об'єднання цих двох масивів даних було здійснено за допомогою методу статистичного зважування. Обидва масиви даних були зважені відповідно до регіонального розподілу зареєстрованих ВПО. Дані телефонного опитування були також зважені відповідно до соціально-демографічних характеристик ВПО, опитаних особисто.

Особисті інтерв'ю з особами, які перетинають лінію розмежування

Тисяча двісті п'ятдесят п'ять (1 255) осіб, які перетинають лінію розмежування, були опитані за допомогою цього методу протягом травня 2019 року. Опитування було проведено в п'яти контрольних пунктах в'їзду-виїзду (КПВВ), що на даний момент функціонують у Луганській та Донецькій областях.

Дані опитування осіб, які перетинають лінію розмежування, було використано для доповнення поточних даних у розділах «Мобільність ВПО» та «ВПО, які повернулися на територію, неконтрольовану урядом».

Обговорення у фокус-групах

П'ять обговорень у фокус-групах було проведено протягом травня–червня 2019 року, а саме: два обговорення у фокус-групах з ключовими інформантами, два обговорення у фокус-групах з ВПО та одне обговорення у фокус-групах з ВПО, які повернулися на ТНКУ. Обговорення у фокус-групах з ВПО відбулися в Тернополі та Ізюмі, з ключовими інформантами – у Сумах і Житомирі, та з ВПО, які повернулися на ТНКУ, – у Старобільську. Обговорення у фокус-групах охоплювали осіб, котрі проживають як у містах, так і в селах.

Докладнішу інформацію про методологію наведено в Додатку 1.

¹ Вибірка була створена на основі бази даних реєстрації ВПО, що ведеться Міністерством соціальної політики України.

КОРОТКИЙ ОГЛЯД

1. Характеристики ВПО та їхніх домогосподарств.

Середній розмір домогосподарства	Розподіл членів домогосподарств за віком	Розподіл членів домогосподарств за статтю	Домогосподарства з дітьми	Домогосподарства з особами з інвалідністю
2,40 особи	60 років та старші – 19% 18–59 років – 57% До 18 років – 24%	Жінки – 58% Чоловіки – 42%	36% домогосподарств ВПО	11% домогосподарств ВПО

2. Зайнятість ВПО. Ситуація із зайнятістю ВПО дещо погіршилася порівняно з попереднім раундом, і в квітні–червні 2019 року частка працевлаштованих ВПО становила 46%. Загалом серед населення України рівень зайнятості залишався стабільним та становив у першому кварталі 2019 року 57% населення віком від 15 до 70 років².

Зайнятість ВПО після переміщення, за раундами, %

Сім (7%) відсотків ВПО повідомили, що активно шукають роботу і готові почати працювати протягом двох тижнів. Переважна більшість (91%) з них зазначали, що стикалися зі складнощами, коли шукали роботу, і найчастіше серед складнощів називали нестачу вакансій взагалі (64%) та низьку заробітну плату на пропонувані вакансії (56%).

Економічно неактивне населення становило 47% опитаних ВПО, з найбільшою часткою пенсіонерів (24%) та осіб, що зайняті роботою по дому, доглядають дітей чи інших осіб у домогосподарстві (15%).

3. Добробут ВПО. Добробут ВПО дещо покращився порівняно з попереднім раундом, про що свідчить збільшення середньомісячного доходу на одного члена домогосподарства ВПО, який становив у квітні–червні 2019 року 3 039 грн.

² Зайнятість та безробіття населення у першому кварталі 2019 року. Експрес-випуск 24.06.2019. Державна служба статистики України. – К., 2019

Середній дохід на особу (на місяць), за раундами, грн

Дані продовжують відображати загальну економічну незахищеність домогосподарств ВПО, оскільки середньомісячний дохід на одного члена домогосподарства ВПО помітно нижчий за цей показник для українських домогосподарств у цілому (3 039 грн та 4 895 грн³, відповідно). Крім того, рівень середньомісячного доходу ВПО залишається низьким порівняно з фактичним прожитковим мінімумом, розрахованим Міністерством соціальної політики України (3 761 грн⁴). ВПО продовжують значною мірою покладатися на державну підтримку, яка є другим найчастіше згадуваним джерелом доходів.

Найбільшою проблемою, на яку вказали ВПО, був брак власного житла (41%). Більшість ВПО продовжують жити в орендованому житлі: 49% мешкають в орендованих квартирах, 10% – в орендованих будинках, і 5% – в орендованих кімнатах.

4. Доступ до соціальних послуг. Рівень задоволеності доступністю базових соціальних послуг серед ВПО залишається незмінним у порівнянні з попереднім раундом. Респонденти були найменше задоволеними доступністю медичних послуг (70%), а також доступністю можливостей працевлаштування (68%).

5. Мобільність ВПО. У квітні–червні 2019 року 79% опитаних ВПО повідомили, що залишаються в нинішньому місці проживання понад три роки. Як демонструють результати дослідження, ВПО загалом продовжують залишатися у своєму місці проживання та не їдуть далі.

Частка тих, хто має намір повернутися в місце походження після завершення конфлікту, становила 22% респондентів. Водночас 36% опитаних висловили намір не повертатися навіть після закінчення конфлікту, що є незмінним порівняно з попереднім раундом (34%).

Наміри шукати роботу за кордоном залишаються низькими: лише 1% ВПО повідомили, що вже знайшли роботу за кордоном і збираються їхати, тоді

як 5% зазначили, що мають намір знайти роботу за кордоном невдовзі.

Сорок дев'ять (49%) відсотків ВПО повідомили, що після переміщення відвідували місце свого проживання в зоні конфлікту, і цей показник зріс порівняно з попереднім раундом (45%). «Утримання житла» та «відвідування друзів/сім'ї» залишаються головними цілями поїздок на ТНКУ.

6. Інтеграція в місцеві громади. У червні 2019 року частка ВПО, котрі повідомили, що інтегровані в місцеву громаду, становила 51%, тоді як 40% заявляли про часткову інтегрованість. Головними умовами успішної інтеграції, які називали ВПО, залишаються житло, постійний дохід та зайнятість.

Частка ВПО, котрі повідомили, що відчували дискримінацію у зв'язку з їхнім статусом ВПО, становить 6% у 14-му раунді, що не змінилося порівняно з попереднім раундом. Відчуття дискримінації або несправедливого ставлення, зазначене ВПО, стосується переважно охорони здоров'я (37%), працевлаштування (31%), житла (30%) та взаємодії з місцевим населенням (25%).

7. Виборчі права. Збір даних завершився перед парламентськими виборами. Сорок сім (47%) відсотків опитаних ВПО заявили про свій намір голосувати на парламентських виборах в Україні, тоді як 32% не мали наміру голосувати, 19% відповіли «не знаю», і 2% не дали відповіді на запитання.

8. ВПО, які повернулися на ТНКУ. У ході проведення телефонного опитування 21% респондентів були ідентифіковані як ВПО, які повернулися на ТНКУ та зараз проживають там.

Більшість респондентів на ТНКУ (76%) назвали причиною повернення те, що там вони мають житло в приватній власності, у зв'язку з чим не мусять платити за оренду.

Опитані ВПО, які повернулися на ТНКУ, були старшими за ВПО загалом; середній вік ВПО, які повернулися на ТНКУ, становив 59,4 років, порівняно з 37,5 років, відповідно, згідно з об'єднаними даними.

Економічно неактивне населення становило 69% опитаних ВПО, які повернулися на ТНКУ, найбільшою часткою з них були пенсіонери (62%).

Дев'яносто один (91%) відсоток ВПО, які повернулися на ТНКУ, мали намір залишатися на ТНКУ протягом наступних трьох місяців.

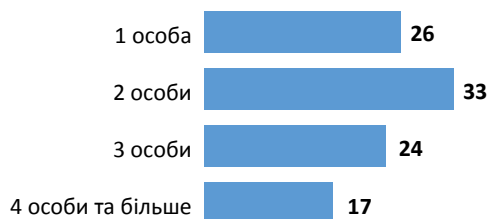
³ Витрати і ресурси домогосподарств України (згідно з даними вибіркового опитування щодо умов проживання домогосподарств) за четвертий квартал 2018 року. Статистичний бюлетень. Державна служба статистики України. – К., 2018 (https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2018/gdvvg/vrduB_IVkv2018.zip)

⁴ Фактичний розмір прожиткового мінімуму в червні 2019 року. Міністерство соціальної політики України (<https://www.msp.gov.ua/news/17374.html>)

1. ХАРАКТЕРИСТИКА ВПО ТА ЇХНІХ ДОМОГОСПОДАРСТВ

У ході інтерв'ю респондентів запитували про склад їхніх домогосподарств. Було встановлено, що в середньому домогосподарство становить 2,40 особи, що дещо менше від показника для населення України загалом (2,58 особи), за даними 2019 року⁵. Двадцять шість (26%) відсотків домогосподарств опитаних ВПО складаються з однієї особи, що дещо вище, ніж серед населення України (20%) загалом⁶ (Діаграма 1.1). Із зазначених 26% домогосподарств 73% становили жінки.

Діаграма 1.1. Розподіл домогосподарств ВПО в Україні за кількістю членів, %

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Домогосподарства з дітьми становлять 36% опитаних домогосподарств ВПО, що практично дорівнює середньому показнику для домогосподарств населення України загалом (38%)⁷ (Діаграма 1.2). Домогосподарства ВПО з однією дитиною становлять 59% загальної кількості домогосподарств ВПО з дітьми. Частка багатодітних сімей з трьома або більше дітьми дорівнює 11% домогосподарств ВПО з дітьми, а частка домогосподарств ВПО з дітьми, у яких немає одного з батьків, ста-

новить 37% домогосподарств ВПО з дітьми. Серед усіх домогосподарств з дітьми 25% були домогосподарствами з дітьми, які очолюють жінки.

Діаграма 1.2. Розподіл домогосподарств за наявністю дітей, %

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Жінки становлять 58% членів домогосподарств опитаних ВПО, що дещо вище за частку жінок в українському домогосподарстві загалом (54% на 1 січня 2019 року)⁸ (Діаграма 1.3). Із цих 58% жінок 22% були жінками віком від 60 років, що трохи більше, ніж частка чоловіків того ж віку (16%). Це типово для населення України загалом, оскільки за даними станом на січень 2019 року⁹ частка жінок віком від 60 років становила 28%, тоді як частка чоловіків того ж віку дорівнювала 18%. Більша частка жінок спостерігається серед ВПО віком від 18 до 34 років, а також віком від 60 років.

⁵ Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України. Статистичний збірник. Державна служба статистики України. – К., 2019.

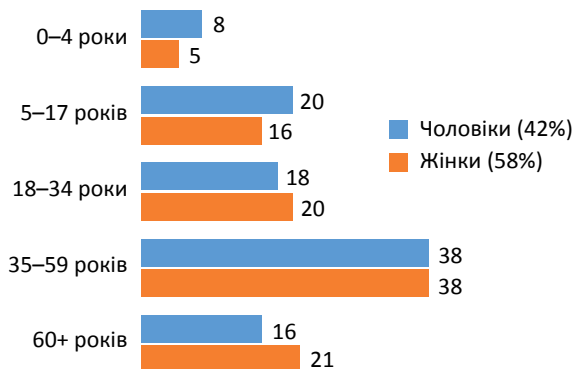
⁶ Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України. Статистичний збірник. Державна служба статистики України. – К., 2019.

⁷ Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України. Статистичний збірник. Державна служба статистики України. – К., 2019.

⁸ Розподіл постійного населення України за статтю та віком на 1 січня 2019 року. Експрес-випуск 21.06.2019. Державна служба статистики України. – К., 2019.

⁹ Розподіл постійного населення України за статтю та віком на 1 січня 2019 року. Експрес-випуск 21.06.2019. Державна служба статистики України. – К., 2019.

Діаграма 1.3. Статеві-віковий розподіл домогосподарств ВПО, %

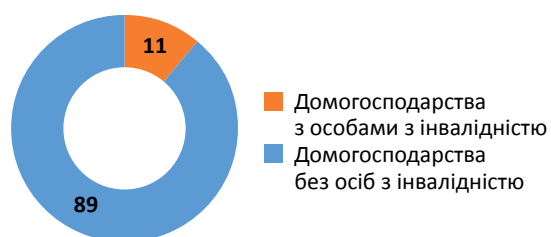

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Частка ВПО віком 60 років і старших була в 1,2 раза нижчою в порівнянні з усім населенням, тоді як частка ВПО віком до 18 років була в 1,3 раза вищою¹⁰. Домогосподарства, що складаються лише з осіб, старших за 60 років, становили 11% від усіх домогосподарств опитаних ВПО.

Одинадцять (11%) відсотків домогосподарств ВПО повідомили, що до їх складу входять люди з інвалідністю (Діаграма 1.4).

Діаграма 1.4. Розподіл домогосподарств ВПО з особами з інвалідністю (I–III група інвалідності, діти з інвалідністю), %

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Рівень освіти серед голів домогосподарств ВПО є високим, 58% з них мають ту чи іншу форму вищої освіти (Діаграма 1.5)¹¹.

Діаграма 1.5. Розподіл голів домогосподарств ВПО за здобутою освітою, %

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

¹⁰ Розподіл постійного населення України за статтю та віком на 1 січня 2019 року. Експрес-випуск 21.06.2019. Державна служба статистики України. – К., 2019.

¹¹ В українських домогосподарствах 27,3% людей віком 22 роки і старших мали вищу освіту, 1,4% людей віком 21 рік і старших мали базову вищу освіту, а 21,1% віком 20 років і старших мали незакінчену вищу освіту. Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України. Статистичний бюлетень. Державна служба статистики України. – К., 2018.

2. ЗАЙНЯТІСТЬ ВПО

Рівень зайнятості

У червні 2019 року частка зайнятих ВПО становила 46%, що є дещо меншим у порівнянні з попереднім раундом (Діаграма 2.1). Із цих 46% зайнятих ВПО 2% були самозайняті.

Для населення України загалом рівень зайнятості є помітно вищим і залишається стабільним. Частка зайнятих осіб серед населення України віком 15–70 років становила 57% у період з жовтня по грудень 2018¹², та залишалася такою ж у період із січня по березень 2019 року¹³, згідно з даними Державної служби статистики України.

Різниця між рівнем зайнятості до та після переміщення була найбільшою в промисловому сек-

торі та сфері послуг. Зокрема, спостерігається восьмивідсоткове зниження кількості ВПО, які працюють у промисловому секторі після переміщення, а у сфері послуг – шестивідсоткове зростання (Діаграма 2.2).

ВПО (жінка, 26 років) з Донецької області:

«Можна влаштуватися, але треба їздити, а це великі гроші. Ми працювали в гірничій галузі, а тут професії зовсім інші. Тому людям нема де працювати».

Джерело: обговорення у фокус-групах з ВПО

ВПО (чоловік, 53 роки) з Донецької області:

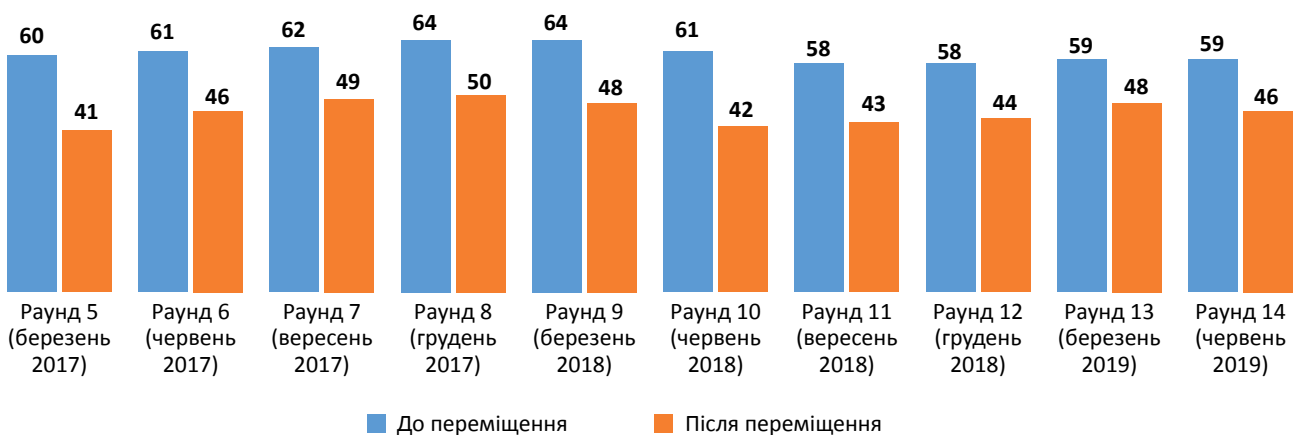
«Моя дружина не може знайти роботу за фахом. Справа в тому, що тут лише один завод і одне підприємство. Загалом регіон такий».

Джерело: обговорення у фокус-групах з ВПО

¹² Зайнятість та безробіття населення у четвертому кварталі 2018 року. Експрес-випуск 25.03.2019. Державна служба статистики України. – К., 2019.

¹³ Зайнятість та безробіття населення у першому кварталі 2019 року. Експрес-випуск 24.06.2019. Державна служба статистики України. – К., 2019.

Діаграма 2.1. Зайнятість ВПО до та після переміщення, за раундами, %

Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО

Діаграма 2.2. Зміни в секторах зайнятості до та після переміщення, % ВПО віком 18–59 років

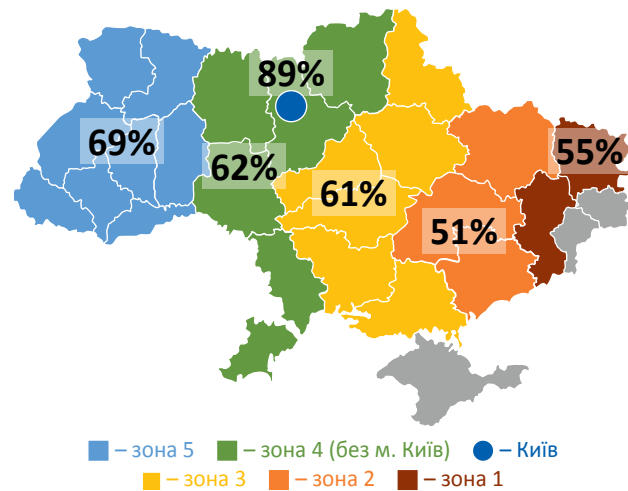

Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО

Частка ВПО з довгостроковою зайнятістю (понад 12 місяців) у 14-му раунді становила 74%, і 68% ВПО зазначили, що нинішня робота відповідає їхній кваліфікації. Більшість (82%) ВПО, чия нинішня робота відповідає кваліфікації, проживали в першій географічній зоні (Донецька та Луганська області, ТКУ).

У 14-му раунді Київ залишається містом з найвищою часткою зайнятих серед ВПО (89%), що є характерним і для України загалом (Діаграма 2.3).

Діаграма 2.3. Зайнятість ВПО після переміщення, за областями¹⁴, % ВПО віком 18–59 років

Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО

¹⁴ Групування областей у зони за відстанню від ТНКУ Донецької та Луганської областей: зона 1 – Донецька (ТКУ) та Луганська (ТКУ) області; зона 2 – Дніпропетровська, Харківська та Запорізька області; зона 3 – Кіровоградська, Миколаївська, Полтавська, Сумська, Херсонська та Черкаська області; зона 4 – Чернігівська, Київська, Житомирська, Вінницька, Одеська області; зона 5 – Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька та Чернівецька області.

Рівень безробіття

Частка економічно активного населення серед опитаних ВПО у 14-му раунді становила 53% і складалася з респондентів, котрі або мали роботу (46%), або активно шукали її та були готові вийти на роботу протягом двох тижнів (7%) (Діаграма 2.4). Ситуація залишилася незмінною порівняно з попередніми раундами.

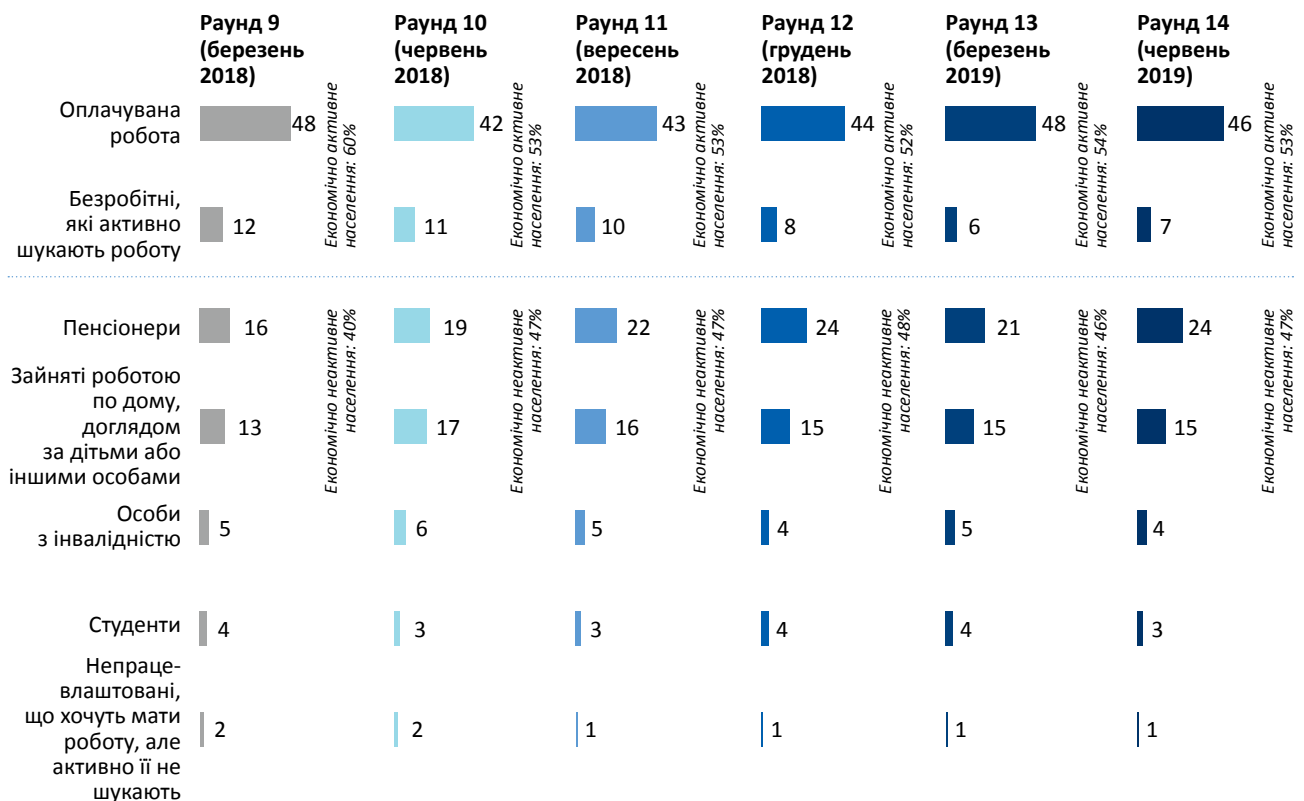
Частка економічно неактивного населення серед опитаних ВПО у 14-му раунді становила 47% (Діаграма 2.4). Найбільшою часткою з них були пенсіонери (24%); 15% були особами, зайнятими роботою по дому, доглядом за дітьми та іншими особами в домогосподарстві, 4% – студентами, 3% були особами з інвалідністю, і 1% – безробітними, котрі, втім, не шукають роботу.

Серед 7% ВПО, які активно шукали роботу, було 85% жінок та 15% чоловіків.

У 14-му раунді серед тих 7% ВПО, які активно шукали роботу, 29% були безробітними менше ніж рік, 27% залишалися без роботи від одного до чотирьох років (48 місяців), 29% були безробітними понад чотири роки, а 5% ніколи не працювали раніше (Діаграма 2.5).

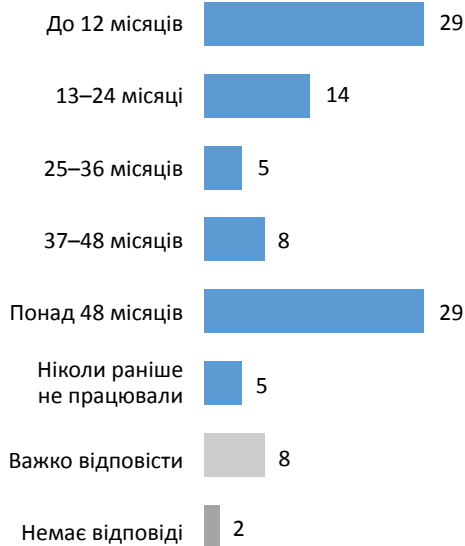
Дев'яносто один (91%) відсоток ВПО, які активно шукають роботу, стикалися зі складнощами. Про це повідомили 92% жінок та 84% чоловіків, які шукали роботу. Найчастіше згадуваними проблемами були нестача вакансій загалом (64%) та низька заробітна плата на пропонувані вакансіях (56%) (Діаграма 2.6).

Діаграма 2.4. Нинішній статус зайнятості ВПО, за раундами, %

Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО

Діаграма 2.5. Тривалість безробіття, % ВПО, які активно шукають роботу

Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО

Іншими часто згадуваними проблемами були вакансії з невідповідним графіком роботи (31%) та нестача вакансій, що відповідають кваліфікації особи (27%).

ВПО (жінка, 24 роки) з Луганської області:

«На роботу ніде не беруть. Я можу мати тільки таку роботу, щоб сидіти і читати. Тому що в Луганській області я втратила руку. Стояла рік на обліку на біржі праці, то вони знайшли мені роботу прибиральницею. Я пропрацювала два тижні і сказала: все, з мене досить».

Джерело: обговорення у фокус-групах з ВПО

Діаграма 2.6. Труднощі, з якими стикалися ВПО, шукаючи роботу, % ВПО, які активно шукають роботу

Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО

Консультації в центрі зайнятості (34%), перепідготовка (25%) та допомога в запуску власного бізнесу (18%) розглядаються безробітними ВПО як найбільш бажані способи підтримки (Діаграма 2.7). Серед ВПО, які шукають роботу, 56% роблять це через Інтернет, 55% – через друзів та родичів, і 43% – через державні центри зайнятості (Діаграма 2.8).

Діаграма 2.7. Тип бажаної підтримки, % ВПО, які активно шукають роботу

*Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді.
Категорія «безпосереднє працевлаштування» була видалена в Раунді 14
Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО*

Діаграма 2.8. Метод пошуку роботи, % ВПО, які активно шукають роботу

*Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО*

3. ДОБРОБУТ ВПО

Засоби для існування

Самооцінка ВПО їхньої фінансової ситуації дещо покращилась у порівнянні з попереднім раундом. У 14-му раунді менше від половини ВПО (43%) оцінили свою фінансову ситуацію як «коштів ви-

стачає лише на харчування» або «змушені заощаджувати навіть на харчуванні», у порівнянні з 50% ВПО у 13-му раунді (Діаграма 3.1).

Діаграма 3.1. Самооцінка ВПО фінансового стану своїх домогосподарств, за раундами, %

	Раунд 6 (червень 2017)	Раунд 7 (вересень 2017)	Раунд 8 (грудень 2017)	Раунд 9 (березень 2018)	Раунд 10 (червень 2018)	Раунд 11 (вересень 2018)	Раунд 12 (грудень 2018)	Раунд 13 (березень 2019)	Раунд 14 (червень 2019)
Змушені заощаджувати навіть на харчуванні	10	7	11	16	13	12	12	12	10
Коштів вистачає лише на харчування	37	40	33	38	42	39	39	38	33
Коштів вистачає на харчування, необхідний одяг, взуття, базові потреби	44	48	51	40	39	41	41	41	45
Коштів вистачає на базові та інші потреби. Маємо заощадження	5	5	4	4	4	5	7	7	11
Немає відповіді	4	0	1	2	2	3	1	2	1

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Найбільша частка ВПО, які проживають у великих та малих містах, оцінили фінансову ситуацію своїх домогосподарств як «коштів вистачає на базові потреби» (52% та 41%, відповідно), тоді як найбільша частка домогосподарств у селах (46%) оцінювали свою фінансову ситуацію як «коштів вистачає лише на харчування» (Діаграма 3.2).

Діаграма 3.2. Самооцінка ВПО фінансової ситуації своїх домогосподарств, за типом населених пунктів, %

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Середньомісячний дохід на члена домогосподарства ВПО збільшився порівняно з попереднім раундом та становив 3 039 грн у квітні–червні 2019 року, що є найвищим середньомісячним показником доходу з червня 2017 року (Діаграма 3.3). Дані 14-го раунду вказують на те, що середньомісячний дохід 35% домогосподарств ВПО не перевищує 5 000 грн, що на 7% менше, порівняно з попереднім раундом (Діаграма 3.4).

Рівень середньомісячного доходу на члена домогосподарства ВПО значно нижчий, ніж цей показник для члена середньостатистичного українського домогосподарства: для населення загалом він становив 4 895 грн у період з жовтня по грудень 2018 року¹⁵. Більше того, рівень середньомісячного доходу ВПО продовжував бути низьким у порівнянні з фактичним прожитковим мінімумом, який, за розрахунком Міністерства соціальної політики України, у червні 2019 року становив 3 761 грн¹⁶.

¹⁵ Витрати та ресурси домогосподарств в Україні (згідно з даними вибіркового опитування щодо житлових умов домогосподарств) за четвертий квартал 2018 року. Статистичний збірник. Державна служба статистики України. – К., 2019. (https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2018/gdvvg/vrduB_IVkv2018.zip)

¹⁶ Фактичний прожитковий мінімум у червні 2019 року. Міністерство соціальної політики України. <https://www.msp.gov.ua/news/17374.html>

Діаграма 3.3. Середній дохід на особу (на місяць), за раундами, грн

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

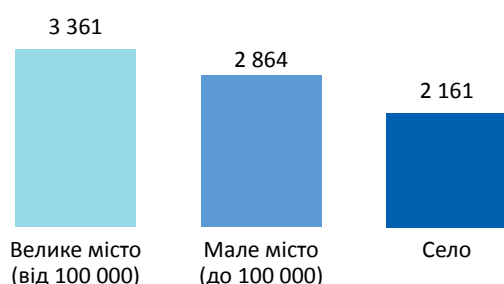
Діаграма 3.4. Розподіл домогосподарств ВПО за середньомісячним доходом, за раундами, % ВПО, котрі відповіли на запитання

	Раунд 6 (червень 2017)	Раунд 7 (вересень 2017)	Раунд 8 (грудень 2017)	Раунд 9 (березень 2018)	Раунд 10 (червень 2018)	Раунд 11 (вересень 2018)	Раунд 12 (грудень 2018)	Раунд 13 (березень 2019)	Раунд 14 (червень 2019)
до 1 500 грн	6	5	5	4	4	5	4	4	2
1 500–3 000 грн	27	22	16	22	23	23	21	16	13
3 001–5 000 грн	30	28	27	27	31	27	24	23	20
5 001–7 000 грн	21	21	25	22	19	22	21	23	19
7 001–11 000 грн	12	16	18	16	14	14	18	20	20
понад 11 000 грн	4	8	9	9	9	9	12	14	26

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Рівень середньомісячного доходу ВПО різниться за типами населених пунктів. Рівень середньомісячного доходу у великих містах (3 361 грн) є вищим у порівнянні з доходом у малих містах (2 864 грн), а найнижчим є рівень середньомісячного доходу в сільській місцевості (2 161 грн). Серед усього населення України рівень середньомісячного доходу також вищий у великих та малих містах, ніж у селах (5 061 грн у великих та малих містах, 4 572 грн у селах¹⁷).

Діаграма 3.5. Середній дохід на особу (на місяць), за типами населених пунктів, грн

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Щоб покращити розуміння того, як ВПО адаптуються до переміщення та довгострокових можливостей виживання їхніх домогосподарств, у них запитали, чи доводилося комусь із їхнього домогосподарства вдаватися до стратегій виживання через відсутність їжі або грошей на купівлю їжі. Стратегії виживання відрізняються за труднощами, які вони викликають, починаючи зі стресових стратегій, наприклад позичання грошей, закінчуючи надзвичайними стратегіями, наприклад продажем землі чи житла¹⁸.

- **Стресові стратегії**, наприклад позичання грошей або витрачання заощаджень, вказують на зменшення здатності протистояти майбутнім потрясінням у зв'язку з поточним скороченням ресурсів або зростанням заборгованості.
- **Кризові стратегії**, наприклад продаж виробничих активів, безпосереднім чином скорочують майбутню продуктивність, у тому числі накопичення людського капіталу.
- **Надзвичайні стратегії**, наприклад продаж земельної ділянки чи будинку, негативно впливають на майбутню продуктивність, при цьому їх наслідки важко скасувати або вони мають більш критичний характер.

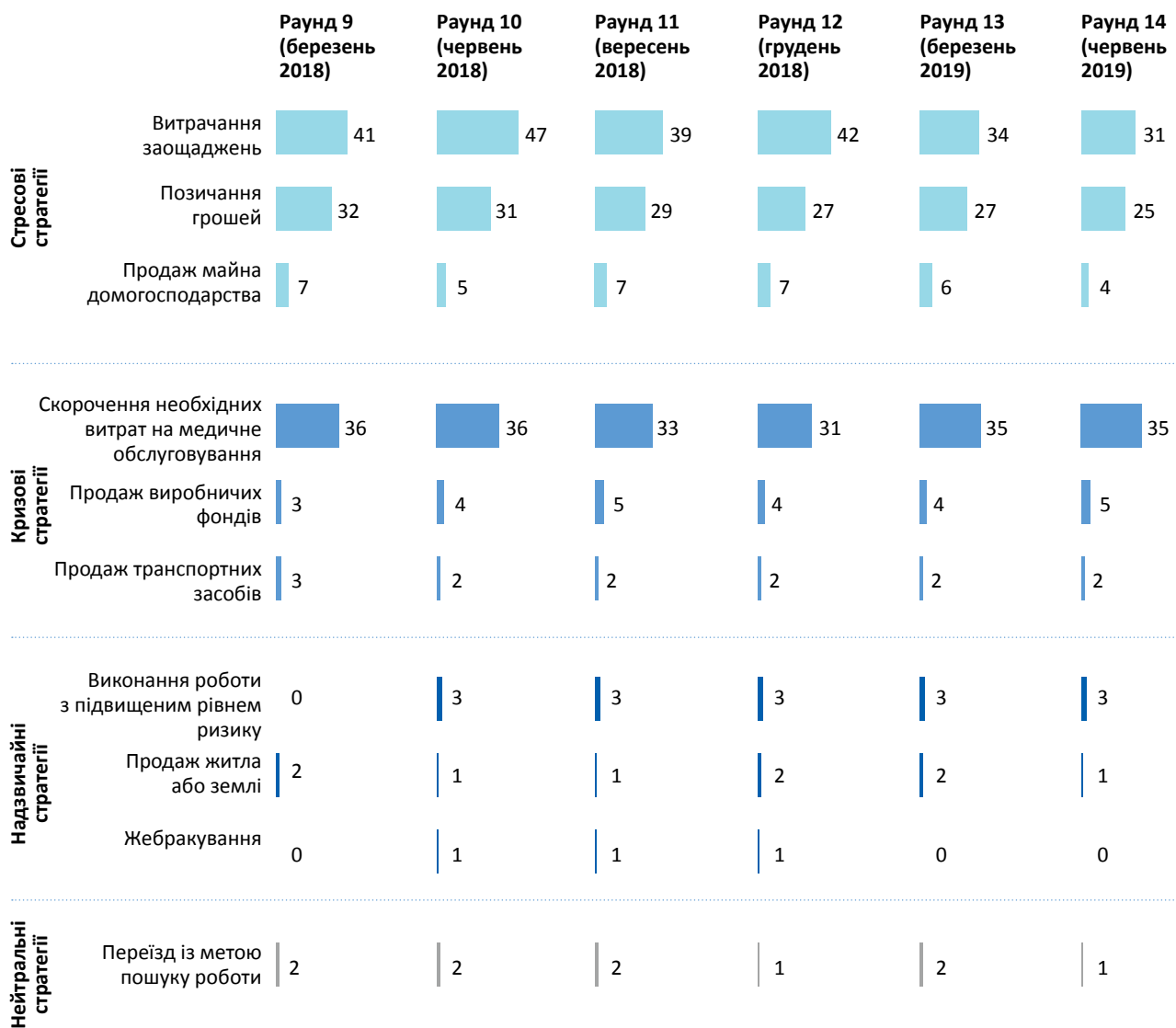
¹⁷ Витрати та ресурси домогосподарств в Україні (згідно з даними вибіркового опитування щодо житлових умов домогосподарств) за четвертий квартал 2018 року. Статистичний збірник. Державна служба статистики України. – К., 2019. (https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2018/gdvvg/vrduB_IVkv2018.zip)

¹⁸ Аналіз продовольчої безпеки та соціально-економічних тенденцій – Схід України, ПБЗІ, березень 2018 https://fscluster.org/sites/default/files/documents/fslc_report_trend_analysis_food_security_and_socio-economic_situation_29_march_2018_0.pdf

Дані відображають загальну економічну незахищеність домогосподарств ВПО, оскільки 57% респондентів у 14-му раунді повідомили, що вдавалися принаймні до однієї зі стратегій виживання. Найчастіше згадуваними стратегіями були «скорочення необхідних витрат на медичне обслуговування» (35%), «витрачання заощаджень» (31%)

та «позичання грошей» (25%) (Діаграма 3.6). Щонайменше одну стресову стратегію виживання застосували 45% ВПО, разом з принаймні однією кризовою стратегією виживання (37%). Надзвичайні стратегії використовували 4% ВПО протягом останніх 12 місяців.

Діаграма 3.6. Стратегії виживання, якими скористалися домогосподарства ВПО через відсутність їжі або грошей на купівлю їжі впродовж останніх 12 місяців, за раундами, %

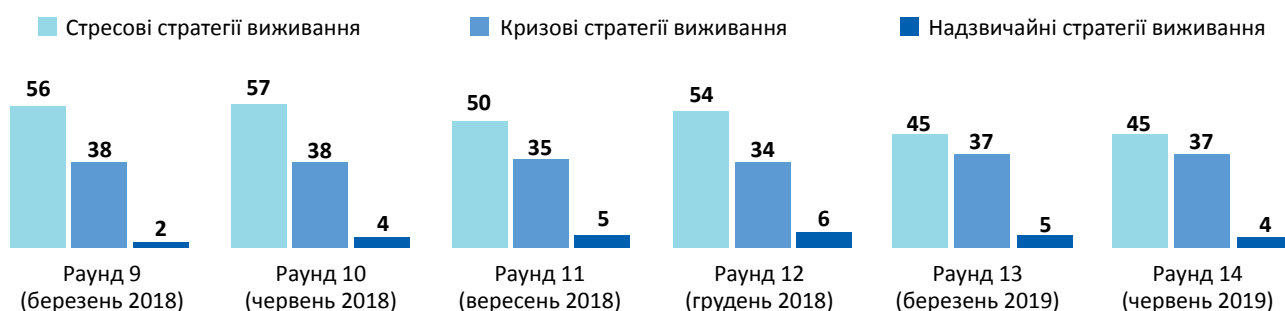

Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО

Окрім того, багатодітні сім'ї та сім'ї з особами з інвалідністю частіше повідомляють про використання стратегій виживання. Домогосподарства ВПО, які мають трьох або більше дітей, частіше повідомляють про використання стресових стратегій, порівняно з домогосподарствами без

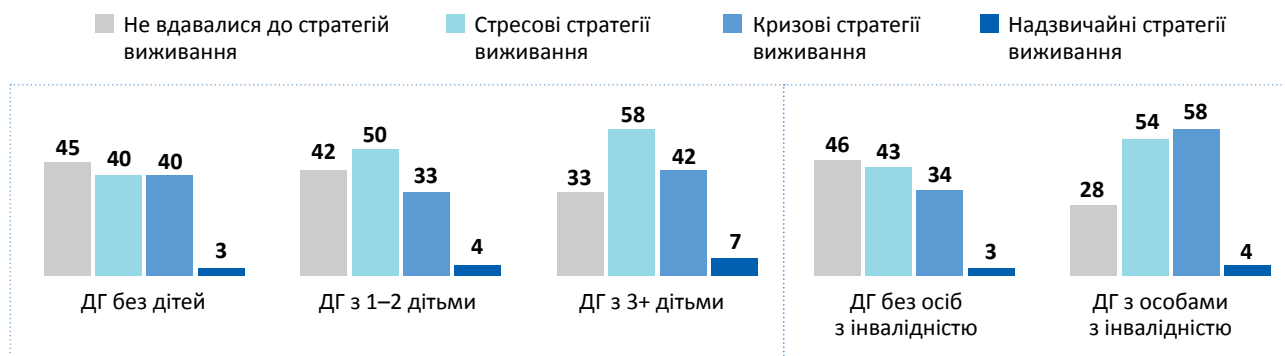
дітей (58% і 40%, відповідно) (Діаграма 3.8). Це характерно також для домогосподарств з особами з інвалідністю, котрі повідомляють про використання і стресових, і кризових стратегій частіше, порівняно з домогосподарствами без осіб з інвалідністю.

Діаграма 3.7. Стратегії виживання, за раундами, %

Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО

Діаграма 3.8. Стратегії виживання, за структурою домогосподарства, %

Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО

У ході опитування у ВПО запитали, чи бракує їм коштів на товари та послуги, необхідні для нормального способу життя. Шістдесят дев'ять відсотків (69%) респондентів зазначили, що не можуть покрити несподіваних витрат, використовуючи власні ресурси. П'ятдесят шість (56%) відсотків респондентів відповіли, що вони не можуть своєчасно та в повному обсязі оплачувати рахунки за житло та послуги, необхідні для його утримання, чи сплачувати за газ для приготування їжі (Діаграма 3.9).^{19,20}

Діаграма 3.9. Частка ВПО, які підтвердили, що страждають від того, що не можуть оплатити певні товари чи послуги, %

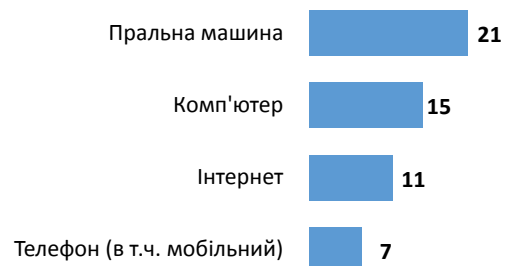

Джерело: особисті інтерв'ю з ВПО

Під час проведення інтерв'ю респондентів запитали про те, чи відсутні в них через брак коштів такі товари тривалого користування або послуги як пральна машина, комп'ютер, телефон та інтернет.

Найбільш згадуваними товарами тривалого користування або послуги, які були відсутні через брак коштів, були пральна машина (21%) та комп'ютер (15%) (рис. 3.10).

Діаграма 3.10. Частка ВПО, які підтвердили, що страждають від того, що не можуть придбати товари тривалого користування або оплатити послуги через брак коштів, %

Джерело: особисті інтерв'ю з ВПО

¹⁹ Методологія ЄС щодо вимірювання доходів та умов життя домогосподарств (EU-SILC): матеріальна депривація за рівнями. [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/EU_statistics_on_income_and_living_conditions_\(EU-SILC\)_methodology_-_material_deprivation_by_dimension#Description](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/EU_statistics_on_income_and_living_conditions_(EU-SILC)_methodology_-_material_deprivation_by_dimension#Description)

²⁰ Державна служба статистики України. Самооцінка домогосподарствми доступності окремих товарів та послуг у 2017 році (жовтень, 2017 р.) http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/04/zb_sddotp2017.pdf.zip

Шістдесят один (61%) відсоток ВПО назвали заробітну плату головним джерелом своїх доходів. ВПО, котрі назвали заробітну плату головним джерелом своїх доходів, оцінювали свою фінансову ситуацію як «коштів вистачає на харчування, необхідний одяг, взуття, базові потреби» частіше в порівнянні з усіма опитаними ВПО (Діаграма 3.11).

Державна допомога ВПО є другим найчастіше згадуваним джерелом доходів (51%) (Діаграма 3.12).

Частка респондентів, які отримують допомогу від держави, залишається великою, і це демонструє, що ВПО значною мірою продовжують потребувати державної підтримки.

Іншими часто згадуваними джерелами доходів були пенсія за віком або вислугою років (35%) та соціальна допомога (21%). Частка ВПО, які назвали гуманітарну допомогу, була незначною (4%) (Діаграма 3.12).

Діаграма 3.11. Заробітна плата як головне джерело доходів у домогосподарствах ВПО, за раундами, %

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Діаграма 3.12. Джерела доходів у домогосподарствах опитаних ВПО протягом останніх 12 місяців, за раундами, %

	Раунд 6 (червень 2017)	Раунд 7 (вересень 2017)	Раунд 8 (грудень 2017)	Раунд 9 (березень 2018)	Раунд 10 (червень 2018)	Раунд 11 (вересень 2018)	Раунд 12 (грудень 2018)	Раунд 13 (березень 2019)	Раунд 14 (червень 2019)
Заробітна плата	56	58	59	63	54	56	60	61	61
Державна підтримка ВПО	43	34	41	55	56	49	51	55	51
Пенсія за віком або вислугою років	37	38	37	32	34	34	34	33	35
Соціальна допомога	23	26	27	29	27	25	25	21	21
Фінансова підтримка з боку родичів, які проживають в Україні	9	10	10	9	8	7	7	9	10
Випадкові заробітки	11	9	10	9	10	8	6	9	7
Пенсія по інвалідності	4	4	4	5	7	5	6	6	5
Гуманітарна допомога	7	6	5	6	7	6	3	3	4
Соціальна пенсія	4	3	2	3	3	4	2	2	2
Інші доходи	2	4	4	3	4	3	3	2	2

Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Найгострішим питанням для ВПО є відсутність власного житла, про що в 14-му раунді повідомили 41% респондентів (Діаграма 3.13). Частіше цю проблему називали працевлаштовані ВПО віком 18–59 років і ті, котрі проживають у великих

містах. Оплата комунальних послуг та умови проживання були другим та третім за частотою згадування проблемним питанням, його називали 10% та 8% ВПО, відповідно.

Діаграма 3.13. Найбільш проблемні питання для домогосподарств ВПО, за раундами, %

	Раунд 6 (червень 2017)	Раунд 7 (вересень 2017)	Раунд 8 (грудень 2017)	Раунд 9 (березень 2018)	Раунд 10 (червень 2018)	Раунд 11 (вересень 2018)	Раунд 12 (грудень 2018)	Раунд 13 (березень 2019)	Раунд 14 (червень 2019)
Відсутність власного житла	–	–	–	–	28	30	37	37	41
Оплата комунальних послуг	20	15	16	15	6	7	11	7	10
Умови проживання	18	12	13	20	7	5	5	4	8
Оплата оренди житла	18	22	23	15	7	6	4	5	7
Відсутність можливості повернутися до місця свого постійного проживання	9	8	9	10	8	6	5	8	3
Доступ до лікарських засобів	3	4	6	4	2	2	1	1	3
Доступ до медичних послуг	1	1	1	3	1	2	1	1	2
Безробіття	7	6	6	7	4	4	3	2	3
Безпека	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Призупинення соціальних виплат	4	4	3	2	1	1	1	1	1
Нестача грошей	–	–	–	–	18	19	19	19	–
Інше	1	6	1	11	5	4	4	3	8
Жодне з вищезазначених питань нас не турбує	17	20	20	11	9	10	7	6	9
Немає відповіді	1	1	1	1	3	3	1	5	4

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Примітка: Категорія «нестача грошей» видалена в 14-му раунді

Умови проживання та види житла

Більшість ВПО продовжують мешкати в орендованому житлі: 49% живуть в орендованих квартирах, 10% – в орендованих будинках, і 5% – в орендованих кімнатах (Діаграма 3.14). Частка ВПО, які проживають із родичами або приймаючими сім'ями, становила 13% та залишилася майже незмінною в порівнянні з п'ятьма попередніми раундами. Дванадцять (12%) відсотків ВПО мешкають у власному житлі. Чотири (4%) відсотки про-

довжують проживати в гуртожитках, і 2% – у центрах колективного проживання ВПО.

Тридцять шість (36%) відсотків ВПО повідомили, що змінювали помешкання принаймні один раз у нинішньому місці проживання. Висока ціна житла була основною причиною переїзду в інше помешкання, про що повідомили 61% ВПО, які переїхали в межах нинішнього місця проживання. Іншими часто згадуваними причинами були погані умови проживання (39%) та виселення, ініційоване власником житла (23%) (*респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді*).

Діаграма 3.14. Види житла ВПО, за раундами, %

	Раунд 6 (червень 2017)	Раунд 7 (вересень 2017)	Раунд 8 (грудень 2017)	Раунд 9 (березень 2018)	Раунд 10 (червень 2018)	Раунд 11 (вересень 2018)	Раунд 12 (грудень 2018)	Раунд 13 (березень 2019)	Раунд 14 (червень 2019)
Орендована квартира	46	49	47	47	48	45	49	49	49
Приймаюча сім'я/ родичі	26	25	24	13	13	14	14	13	13
Власне житло	9	10	11	12	12	15	12	14	12
Орендований дім	8	6	8	9	10	10	10	9	10
Орендована кімната у квартирі	4	4	3	5	4	4	4	4	5
Гуртожиток	3	3	3	7	5	4	4	5	4
Центр колективного проживання ВПО	2	1	1	4	4	4	3	3	2
Інше	2	2	3	3	4	4	4	3	5

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Рівень задоволеності всіх опитаних ВПО основними характеристиками житла залишився без змін порівняно з попереднім раундом (Діаграма 3.15). Електропостачання залишається категорією з найвищим рівнем задоволеності (96%), тоді як найменше ВПО були задоволені теплоізоляцією (83%), площею житла (82%) та опаленням (82%).

Решта респондентів висловила незадоволеність умовами проживання. Серед цих респондентів рівень незадоволеності був різним в окремих географічних зонах (Діаграма 3.16). У першій зоні «не задоволений» або «не повністю задоволений» найчастіше повідомляли щодо опалення

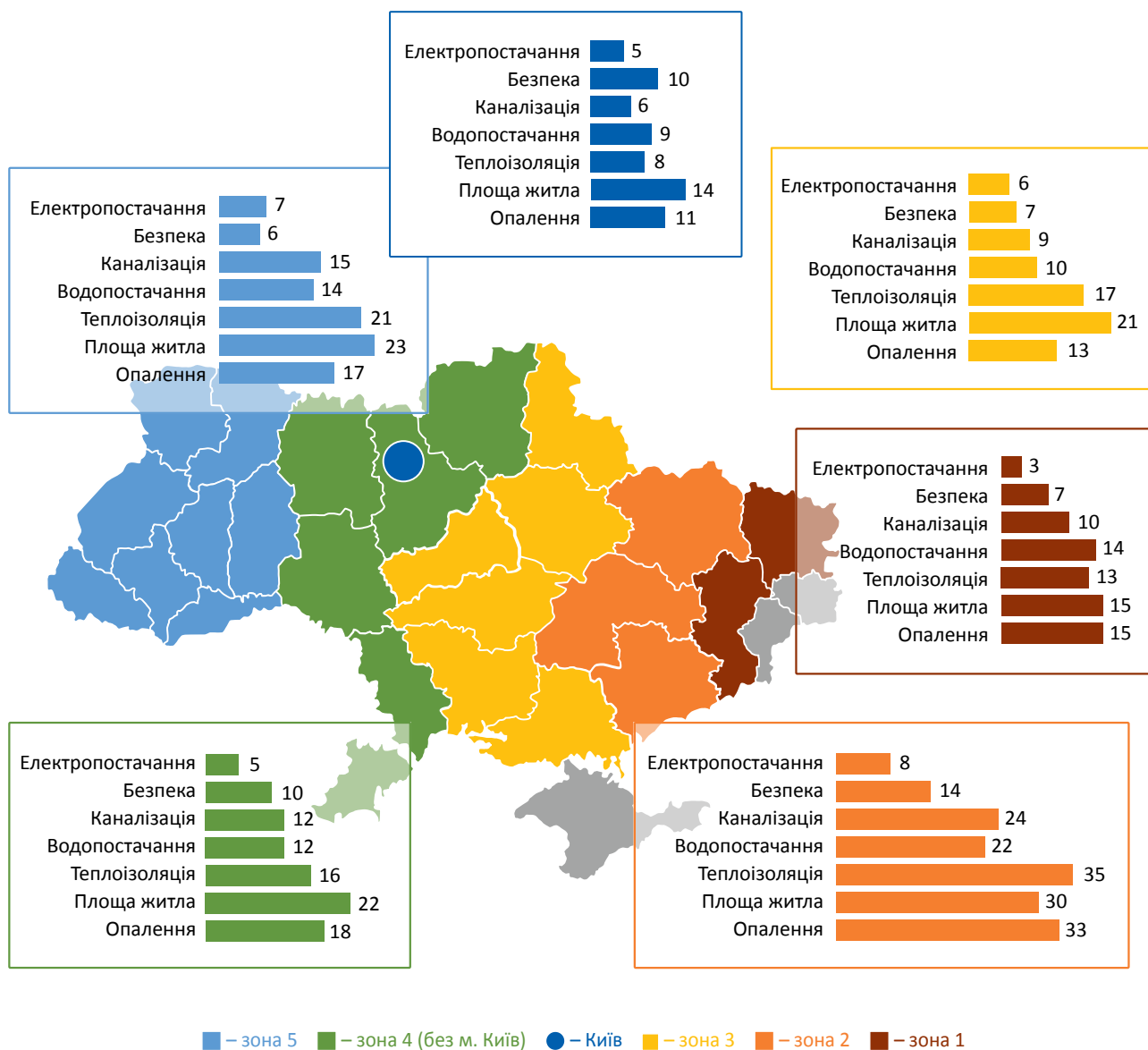
(15%), площі житла (15%), водопостачання (14%) та теплоізоляції (13%). У другій зоні близько третини ВПО були незадоволені більшістю житлових умов, зокрема теплоізоляцією (35%), опаленням (33%) та площею житла (30%). ВПО, які проживають у третій зоні, частіше інформували про незадоволеність площею житла (21%) та теплоізоляцією (17%). У Києві ВПО найчастіше висловлювали незадоволеність площею житла (14%). У четвертій зоні найбільшimi причинами незадоволеності були площа житла (22%), опалення (18%) й теплоізоляція (16%), тоді як у п'ятій зоні – тільки площа житла (23%) та теплоізоляція (21%).

Діаграма 3.15. Задоволеність ВПО умовами проживання, за раундами, % задоволених

	Раунд 6 (червень 2017)	Раунд 7 (вересень 2017)	Раунд 8 (грудень 2017)	Раунд 9 (березень 2018)	Раунд 10 (червень 2018)	Раунд 11 (вересень 2018)	Раунд 12 (грудень 2018)	Раунд 13 (березень 2019)	Раунд 14 (червень 2019)
Електропостачання	96	92	93	92	91	92	96	95	96
Безпека	93	88	90	82	86	88	91	89	91
Каналізація	91	89	90	80	82	82	86	86	88
Водопостачання	91	86	86	78	79	81	86	85	85
Теплоізоляція	86	85	83	72	78	80	82	83	83
Площа житла	84	81	84	72	76	81	84	83	82
Опалення	87	85	83	77	78	78	79	82	82

*Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)*

**Діаграма 3.16. Незадоволеність ВПО умовами проживання, за географічними зонами²¹,
% незадоволених**

Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

²¹ Групування областей у зони за відстанню від ТНКУ Донецької та Луганської областей: зона 1 – Донецька (ТКУ) та Луганська (ТКУ) області; зона 2 – Дніпропетровська, Харківська та Запорізька області; зона 3 – Кіровоградська, Миколаївська, Полтавська, Сумська, Херсонська та Черкаська області; зона 4 – Чернігівська, Київська, Житомирська, Вінницька, Одеська області; зона 5 – Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька та Чернівецька області.

ВПО (жінка, 31 рік) з Луганської області:

«Спочатку ми жили в Остріві, де в селі нам священник надав безкоштовно будинок. Але там було 16 людей в одній хаті: один стіл, одна плитка, одна ванна. А я була вже вагітна другою дитиною, і ми жили в коридорі, де навіть не було куди поставити друге дитяче ліжко. І ми переїхали до квартири – найдешевшої, і там всюди були протяги. Умови проживання дуже погані, тому ми переїхали до третьої квартири, де умови були кращими».

Джерело: Інтерв'ю з ВПО

Рівень незадоволеності неоднаковий у різних типах населених пунктів. Рівень незадоволеності був вищим у селах, ніж у великих та малих містах. У селах про незадоволеність теплоізоляцією (32%), водопостачанням (35%), каналізацією (36%) та опаленням (37%) повідомляли частіше (Діаграма 3.17).

Абсолютна більшість ВПО (91%) володіли житлом до переміщення, і 86% повідомили про наявність у них офіційних документів, що підтверджують право власності.

На момент збору даних, дев'ятнадцятьом (19%) відсоткам ВПО було відомо, що їхнє житло пошкоджене (12%) або зруйноване (7%); понад дві третини ВПО (70%) знали, що їхнє житло не постраждало через конфлікт (Діаграма 3.18). Більшість ВПО (97%), які повідомили, що їхнє житло

було пошкоджене або зруйноване, назвали причиною цього збройний конфлікт.

Діаграма 3.18. Стан помешкання, в якому ВПО проживали до переміщення, %

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

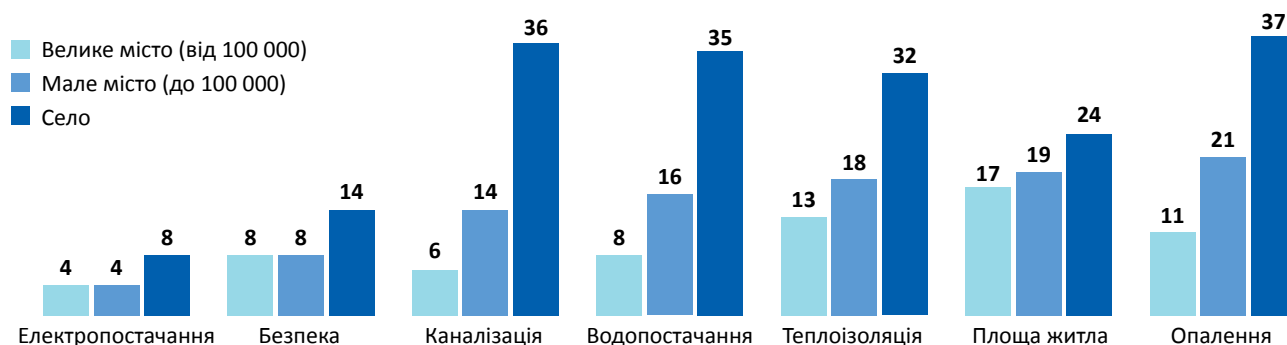
Половина ВПО (59%) повідомили, що їхнє житло залишається порожнім, у житлі 25% проживають родичі, і житло 3% зайняте іншими особами з їхнього дозволу (Діаграма 3.19).

Діаграма 3.19. Нинішні мешканці житла, в якому ВПО проживали до переміщення, %

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Діаграма 3.17. Незадоволеність ВПО умовами проживання, за типом населеного пункту, % незадоволених

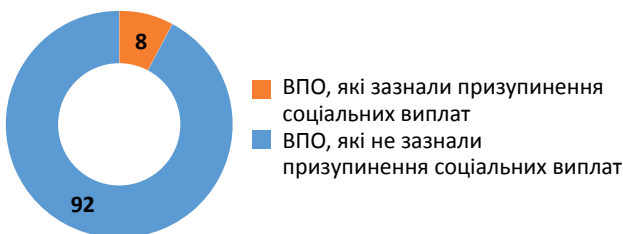

Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Призупинення соціальних виплат

Вісім (8%) відсотків домогосподарств ВПО повідомили, що зазнали призупинення соціальних виплат від початку конфлікту (Діаграма 3.20). Із зазначених 8% домогосподарств ВПО 31% повідомили, що зазнавали призупинення соціальних виплат у 2018 році. Зокрема, 6% призупинень виплат мали місце в період із жовтня по грудень 2018 року, 7% сталися в період з липня по вересень 2018 року, 13% відбулись у період з квітня по червень 2018 року, і 5% – із січня по березень 2018 року. Крім того, 10% ВПО повідомили про призупинення соціальних виплат у першому кварталі 2019 року.

Діаграма 3.20. ВПО, котрі зазнали призупинення соціальних виплат від моменту реєстрації як ВПО, %

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

У 2018 році та першій половині 2019 року найбільша кількість випадків призупинення соціальної допомоги стосувалася щомісячної адресної допомоги ВПО на проживання (50%), а також виплат пенсій (38%) (Діаграма 3.21).

Діаграма 3.21. Розподіл за видами призупинених соціальних виплат, % респондентів, котрі зазнали призупинення соціальних виплат у 2018 році

Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Серед ВПО, які зазнали призупинення соціальної допомоги, 68% були відомі причини призупинення (Діаграма 3.22).

Найпоширенішими причинами призупинення соціальних виплат були відсутність офіційного працевлаштування (25%)²², а також відсутність удома під час перевірки органом соціального захисту населення (20%) (Діаграма 3.23). Іншими часто згадуваними причинами були отримання житла в нинішньому місці проживання (11%), перебування за кордоном терміном більше 60 днів (4%), та недосконала робота соцслужб (4%).

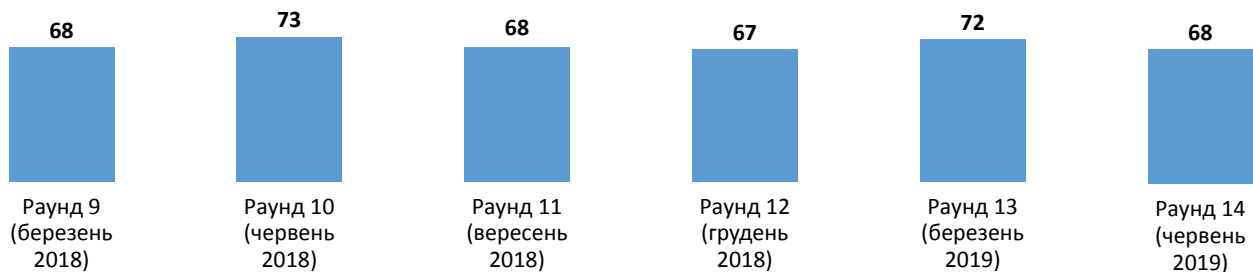
²² Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 505 «Про надання щомісячної адресної допомоги ВПО для покриття витрат на проживання, у тому числі житлово-комунальних послуг», якщо сім'я, яка отримує допомогу, складається з осіб працездатного віку, які не працювали або фактично не працюють протягом двох місяців з дати призначення виплат щомісячної адресної допомоги, її розмір для працездатних членів сім'ї зменшується на 50% протягом наступних двох місяців, а на наступний період припиняється.

Діаграма 3.23. Причини призупинення соціальних виплат, % респондентів, котрі зазнали призупинення соціальних виплат

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Діаграма 3.22. ВПО, яким були відомі причини призупинення соціальних виплат, за раундами, % респондентів, котрі зазнали призупинення соціальних виплат

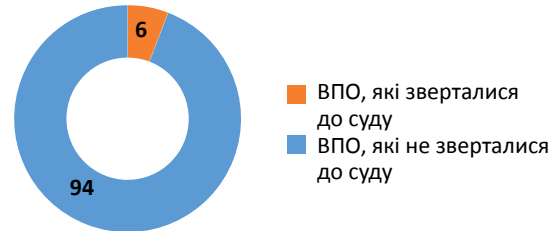

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Більшість ВПО, котрі зазнали призупинення соціальних виплат (64%), повідомили, що знайомі з процедурою відновлення соціальних виплат (Діаграма 3.24).

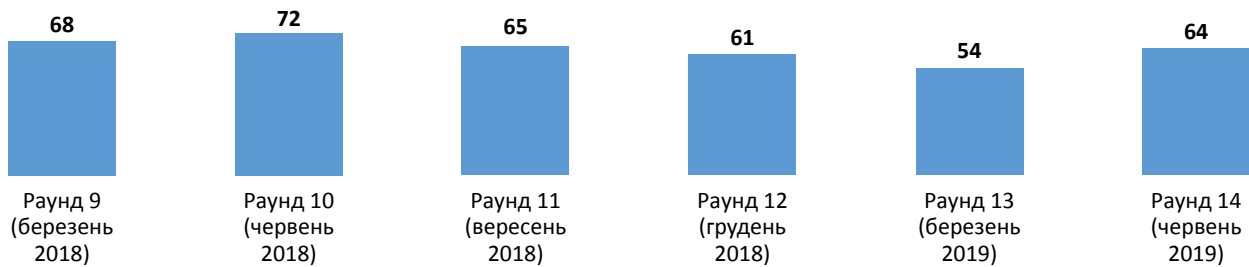
Шість (6%) відсотків домогосподарств ВПО, соціальні виплати котрим були призупинені, повідомили про те, що зверталися до суду для відновлення виплат (Діаграма 3.25). Середня тривалість процесу для ВПО, які зверталися до суду, становила 5,5 місяця. Крім того, середня тривалість призупинення дорівнювала 4,2 місяця для ВПО, які зазнали призупинення соціальних виплат протягом 2017, 2018 та перших двох кварталів 2019 років.

Діаграма 3.25. ВПО, які зверталися до суду для відновлення виплат, % респондентів, котрі зазнали призупинення соціальних виплат

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Діаграма 3.24. ВПО, яким була відома процедура відновлення соціальних виплат, за раундами, % респондентів, котрі зазнали призупинення соціальних виплат

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Безпека середовища та інфраструктури

Переважна більшість ВПО (80%) почуваються безпечно в нинішньому місці проживання (Діаграма 3.26). П'ятнадцять (15%) відсотків респондентів відмітили, що почуваються в небезпеці ввечері та у віддалених частинах свого населено-

го пункту, що приблизно відповідає показникові попереднього раунду. Крім того, 4% ВПО повідомили, що почуваються в небезпеці через військові дії (Діаграма 3.27), і 6% ВПО почуваються в небезпеці через злочинність (Діаграма 3.28). Відчуття безпеки з точки зору військових дій та злочинності залишається майже таким самим, що й у двох попередніх раундах.

Діаграма 3.26. Оцінка ВПО безпеки середовища та інфраструктури їхнього населеного пункту, за раундами, %

	Раунд 6 (червень 2017)	Раунд 7 (вересень 2017)	Раунд 8 (грудень 2017)	Раунд 9 (березень 2018)	Раунд 10 (червень 2018)	Раунд 11 (вересень 2018)	Раунд 12 (грудень 2018)	Раунд 13 (березень 2019)	Раунд 14 (червень 2019)
Я почуваю себе у безпеці	91	83	86	70	77	80	80	80	80
Я почуваю себе в небезпеці ввечорами та у віддалених частинах населеного пункту	8	14	10	22	16	16	16	15	15
Я почуваю себе в небезпеці більшість часу	1	3	2	5	4	2	2	4	4
Немає відповіді	0	0	2	3	3	2	2	1	1

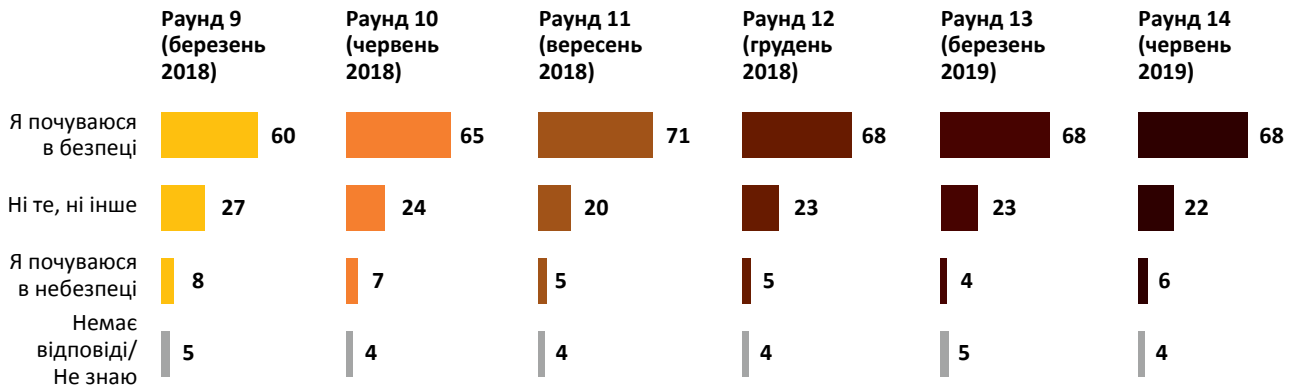
Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Діаграма 3.27. Оцінка ВПО їхньої безпеки з точки зору воєнних дій, за раундами, %

	Раунд 9 (березень 2018)	Раунд 10 (червень 2018)	Раунд 11 (вересень 2018)	Раунд 12 (грудень 2018)	Раунд 13 (березень 2019)	Раунд 14 (червень 2019)
Я почуваюся в безпеці	74	78	84	83	81	83
Ні те, ні інше	17	14	11	13	13	12
Я почуваюся в небезпеці	7	6	3	3	4	4
Немає відповіді/ Не знаю	2	2	2	1	2	1

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Діаграма 3.28. Оцінка ВПО їхньої безпеки з точки зору злочинності, за раундами, %

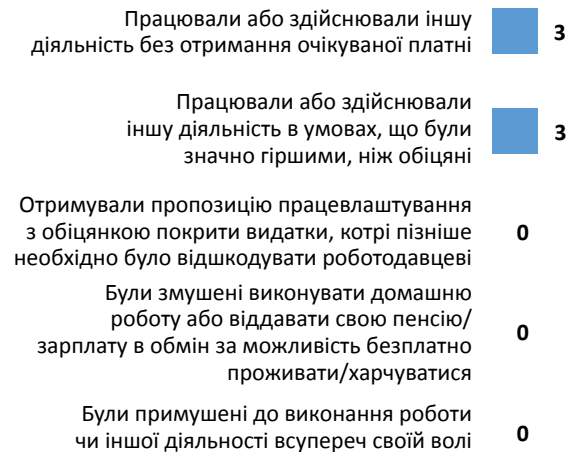
Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Торгівля людьми та трудова експлуатація

Під час інтерв'ю респондентів питали, чи стикався хтось із їхнього домогосподарства від початку конфлікту із ситуацією, у котрій мали місце обман з боку роботодавця або примусова праця. Згідно з об'єднаними даними, зібраними в ході телефонних та особистих інтерв'ю на ТКУ, 4% ВПО повідомили, що стикалися принаймні з одною такою ситуацією від початку конфлікту. Про те, що «працювали без очікуваної платні», повідомили 3% опитаних, і така ж кількість ВПО «працювали в умовах, значно гірших за обіцяні» (Діаграма 3.29).

Результати аналізу показали, що про такі ситуації частіше повідомляли респонденти, які мали базову середню освіту (12%), ВПО, які оцінювали свою фінансову ситуацію як «коштів вистачає лише на харчування» (9%), і ті, що зіткнулися з труднощами під час пошуку роботи (10%).

Діаграма 3.29. Ситуації, в яких мали місце обман з боку роботодавця або примус до виконання роботи, від початку конфлікту, %

Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

4. ДОСТУП ДО СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ

Загалом більшість опитаних ВПО продемонстрували високий рівень задоволеності доступністю всіх базових соціальних послуг. ВПО були найбільше задоволеними доступом до освіти (87%)

та найменше задоволеними доступністю медичних послуг (70%), а також можливостей працевлаштування (68%) (Діаграма 4.1).

Діаграма 4.1. Задоволеність ВПО доступністю основних соціальних послуг, за раундами, % задоволених серед респондентів, які зазначали потребу в певному виді послуг

	Раунд 6 (червень 2017)	Раунд 7 (вересень 2017)	Раунд 8 (грудень 2017)	Раунд 9 (березень 2018)	Раунд 10 (червень 2018)	Раунд 11 (вересень 2018)	Раунд 12 (грудень 2018)	Раунд 13 (березень 2019)	Раунд 14 (червень 2019)
Можливість отримати освіту та влаштувати дитину до школи / дитсадка	84	89	90	80	79	81	88	87	87
Доступність адміністративних послуг	84	81	81	69	69	73	81	77	82
Можливість отримання пенсії та соціальної допомоги	79	74	79	68	68	72	79	79	79
Доступність медичних послуг	88	84	85	62	60	65	68	69	70
Доступність можливостей працевлаштування	69	66	69	56	53	54	62	64	68

*Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)*

Доступність базових соціальних послуг, зокрема медичних послуг та можливостей працевлаштування, залежить від типу населеного пункту. ВПО, які мешкають у великих містах, були найбільше задоволеними доступом до медичних послуг (81%) та доступністю можливостей працевлаштування (79%), тоді як ВПО, які проживають у селах, були найменше задовленими доступністю цих послуг (58% та 51%, відповідно) (Діаграма 4.2).

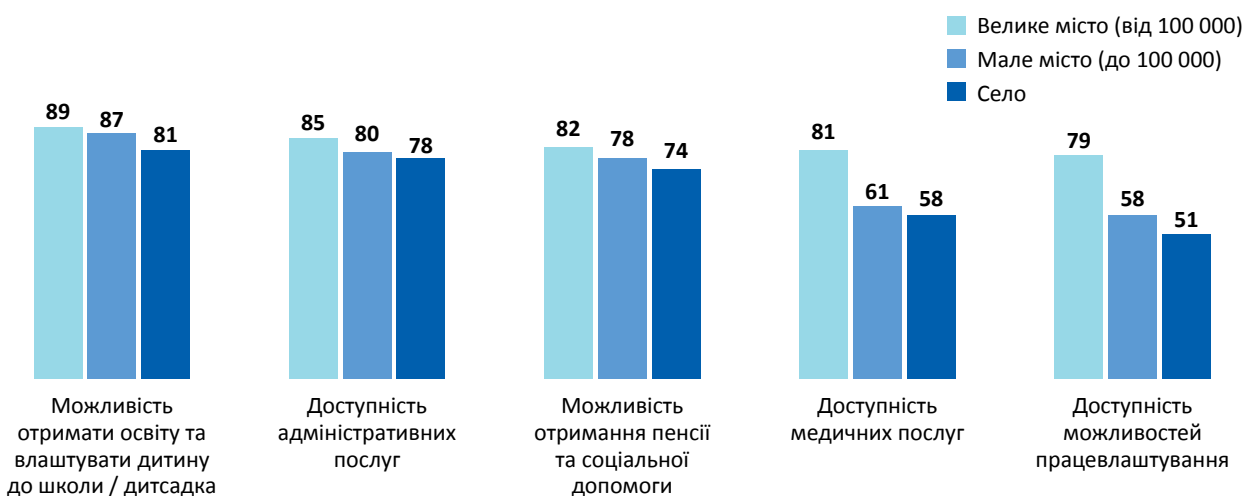
Незадоволеність доступом до базових соціальних послуг серед ВПО була пов'язана переважно з нестачею коштів, про що повідомили 39% респондентів (Діаграма 4.3). Іншими часто згадуваними причинами були брак інформації (33%). Рідше повідомлення про незадоволеність стосувалися браку можливостей працевлаштування (22%), транспортної доступності (21%), а також негативного ставлення (17%), корупції (9%) і відсутності необхідних документів (8%).

Діаграма 4.3. Причини незадоволеності доступом до соціальних послуг, % осіб, що висловили незадоволеність доступністю принаймні одного з видів соціальних послуг

Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Діаграма 4.2. Задоволеність ВПО доступністю основних соціальних послуг, за типами населених пунктів, % задоволених серед респондентів, які зазначали потребу в певному виді послуг

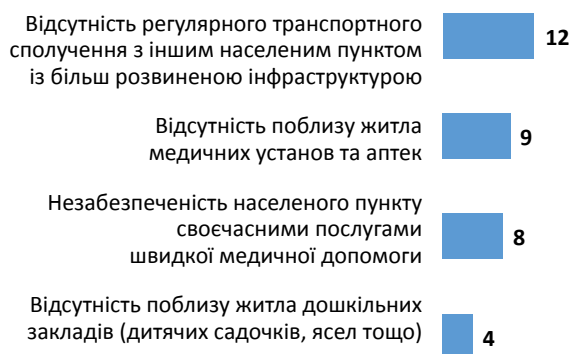

Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Під час інтерв'ю респондентів попросили оцінити обмеження в доступі до різних соціальних послуг та інфраструктури в населених пунктах, де вони проживають. Приблизно кожен десятий респондент повідомив про обмеження через відсутність регулярного транспортного сполучення з іншим населеним пунктом із більш розвинутою інфраструктурою (12%) та відсутність закладів охорони здоров'я та аптек поблизу житла (9%) (Діаграма 4.4).

сутність регулярного транспортного сполучення з іншим населеним пунктом із більш розвинутою інфраструктурою, була виявлена в сільській місцевості, а найменша – у містах (36% та 3% відповідно). Те саме стосується ВПО, які повідомили про відсутність медичних закладів та аптек поблизу місця проживання, а також про незабезпеченість населеного пункту своєчасними послугами швидкої медичної допомоги (відповідно 37% та 1%, 37% та 4%) (Діаграма 4.5).

Діаграма 4.4. Обмеження ВПО в доступі до соціальних послуг та інфраструктури, % ВПО, які погодилися з тим, що мали такі обмеження

Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді

Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО

Найбільша частка тих, хто повідомили про від-

Діаграма 4.5. Обмеження ВПО в доступі до соціальних послуг та інфраструктури, % ВПО, які погодилися з тим, що мали такі обмеження, за типом населеного пункту

Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО

5. МОБІЛЬНІСТЬ ВПО

Переміщення

Частка ВПО, які повідомляли, що перебувають у нинішньому місці проживання більше ніж три роки, становила 79% у 14-му раунді (Діаграма 5.1).

Діаграма 5.1. Тривалість перебування в нинішньому місці проживання, за раундами, %

	Раунд 6 (червень 2017)	Раунд 7 (вересень 2017)	Раунд 8 (грудень 2017)	Раунд 9 (березень 2018)	Раунд 9 (червень 2018)	Раунд 11 (вересень 2018)	Раунд 12 (грудень 2018)	Раунд 13 (березень 2019)	Раунд 14 (червень 2019)
До 6 місяців	5	3	3	4	4	2	3	2	1
7–12 місяців	10	6	6	5	4	4	3	3	2
13–18 місяців	4	4	2	4	3	2	1	1	1
19–24 місяці	13	10	10	8	7	6	7	5	4
25–30 місяців	28	11	8	4	3	2	2	2	1
31–36 місяців	36	49	42	22	14	11	8	9	7
Понад 36 місяців	1	15	25	48	62	62	69	73	79
Немає відповіді	3	2	4	5	3	11	7	5	5

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Наміри повернутися

ВПО (жінка, 31 рік) з Луганської області:

«Мені немає куди повертатися, майже всі мої рідні виїхали, тільки мій старенький дідусь залишився там, але він приїжджає до нас раз на рік. А ще хочеться, щоб Луганськ залишився в пам'яті таким, як я його знала, а не таким, яким він зараз є. Там немає до чого і для чого повертатися».

Джерело: обговорення у фокус-групах з ВПО

Частка ВПО, які повідомили про намір повернутися після закінчення конфлікту в місце свого проживання до переміщення, становила 22%, що майже так само, як у попередньому раунді (Діаграма 5.2). З іншого боку, 36% ВПО висловили намір не повертатися навіть після закінчення конфлікту. Водночас частка ВПО, які обрали відповідь «важко відповісти», досягла 19% (Діаграма 5.2). У відповідь на запитання про плани на три наступні місяці переважна більшість ВПО (87%) висловили наміри залишатися у своєму нинішньому місці проживання. Іншими варіантами відповіді були повернення в місце проживання до переміщення (2%), переїзд до іншої області в межах України (1%), переїзд за кордон (1%), «важко відповісти» (7%), і 2% не відповіли на питання.

Діаграма 5.2. Загальні наміри ВПО щодо повернення в місце проживання до переміщення, за раундами, %

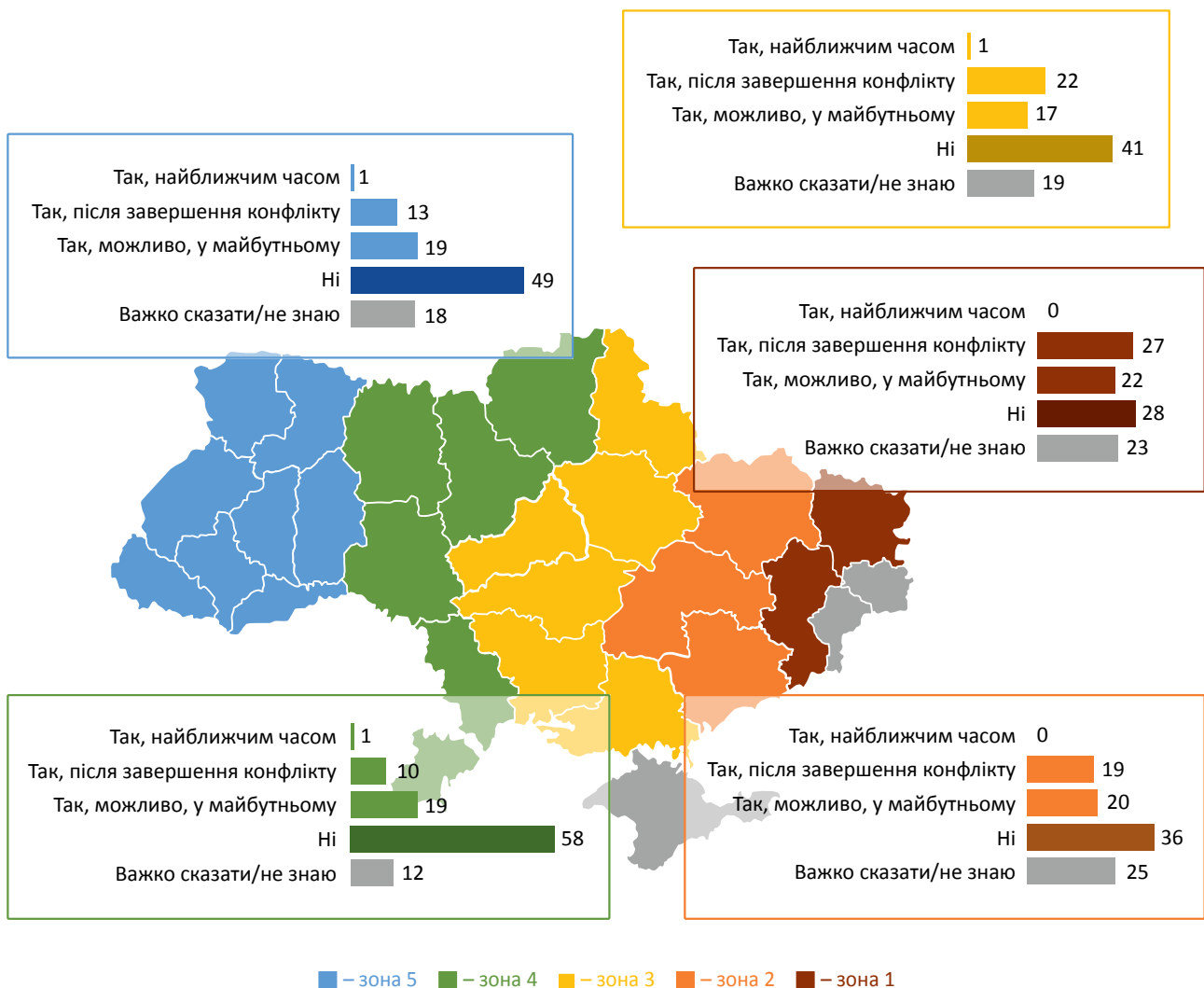
	Раунд 7 (вересень 2017)	Раунд 8 (грудень 2017)	Раунд 9 (березень 2018)	Раунд 10 (червень 2018)	Раунд 11 (вересень 2018)	Раунд 12 (грудень 2018)	Раунд 13 (березень 2019)	Раунд 14 (червень 2019)
Так, найближчим часом	1	2	1	1	1	1	1	1
Так, після завершення конфлікту	32	25	25	28	24	28	23	22
Так, можливо, у майбутньому	17	18	14	12	14	15	18	21
Ні	29	28	38	38	38	34	34	36
Важко відповісти	21	25	20	18	20	20	23	19
Немає відповіді	0	2	2	3	3	2	1	1

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Наміри не повертатися були більшими серед ВПО, котрі проживають далі від ТНКУ (Діаграма 5.3). Такі результати залишаються незмінними в усіх раундах НМС. Крім того, дані вказують на те, що майже половина (47%) ВПО мають

близьких членів сім'ї, котрі зараз проживають на ТНКУ. ВПО, котрі мають близьких родичів на ТНКУ, частіше висловлюють наміри щодо повернення (46%), ніж ті, котрі не мають там близьких родичів (42%).

Діаграма 5.3. Наміри ВПО повернутися / не повертатися в місце проживання до переміщення, за географічними зонами²³, %

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

²³ Групування областей у зони за відстанню від ТНКУ Донецької та Луганської областей: зона 1 – Донецька (ТКУ) та Луганська (ТКУ) області; зона 2 – Дніпропетровська, Харківська та Запорізька області; зона 3 – Кіровоградська, Миколаївська, Полтавська, Сумська, Херсонська та Черкаська області; зона 4 – Чернігівська, Київська, Житомирська, Вінницька, Одеська області; зона 5 – Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька та Чернівецька області.

Наміри виїхати за кордон

Загалом наміри знайти роботу за кордоном були низькими. Лише 1% ВПО повідомили, що вже знайшли роботу за кордоном і збираються їхати, і 5% відмітили, що мають намір невдовзі знайти роботу за кордоном (Діаграма 5.4). Зміни порівняно з попереднім раундом є незначними. П'ятдесят вісім (58%) відсотків ВПО повідомили, що хоча вони не мають нічого проти роботи за кордоном, особисто вони їхати за кордон не збираються; 24% заявили, що ніколи не працюватимуть за кордоном.

Відвідання місць проживання до переміщення

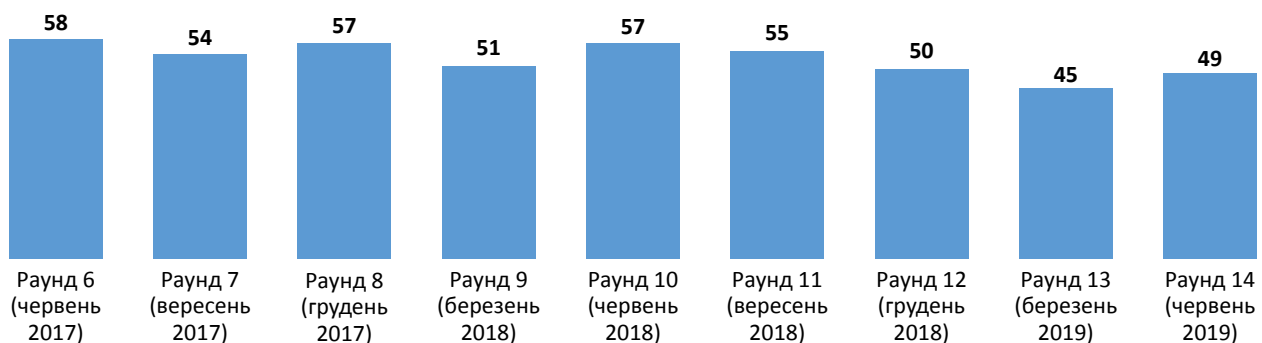
Частка ВПО, які відвідували місце свого проживання до переміщення, становила 49% у 14-му раунді (Діаграма 5.5).

Діаграма 5.4. Загальні наміри ВПО знайти роботу за кордоном, за раундами, %

	Раунд 8 (грудень 2017)	Раунд 9 (березень 2018)	Раунд 10 (червень 2018)	Раунд 11 (вересень 2018)	Раунд 12 (грудень 2018)	Раунд 13 (березень 2019)	Раунд 14 (червень 2019)
Уже знайшли роботу за кордоном та збираються їхати	1	1	1	1	1	1	1
Мають намір невдовзі знайти роботу за кордоном	4	5	5	5	5	6	5
Не мають нічого проти роботи за кордоном, але особисто їхати не збираються	45	48	51	52	56	56	58
Ніколи не працюватимуть за кордоном	31	28	34	30	27	28	24
Інше	0	2	2	0	0	0	0
Важко відповісти	8	10	5	9	10	8	9
Немає відповіді	11	6	2	3	1	1	3

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Діаграма 5.5. Частка ВПО, які відвідували місце свого проживання до переміщення, за раундами, %

Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Головними причинами поїздок на ТНКУ були відвідання та утримання житла (74%), а також відвідання друзів або сім'ї (52%) (Діаграма 5.6). Ці результати залишаються незмінними протягом усього періоду проведення дослідження.

Для ВПО, які не відвідували ТНКУ з часу переміщення, головною причиною не повертатися було відчуття, що це «небезпечно для життя» (47%). Про «відсутність потреби відвідувати» повідомили 33% ВПО (Діаграма 5.7).

Діаграма 5.6. Причини відвідання ВПО ТНКУ після переміщення, за раундами, % респондентів, що відвідували ТНКУ

	Раунд 6 (червень 2017)	Раунд 7 (вересень 2017)	Раунд 8 (грудень 2017)	Раунд 9 (березень 2018)	Раунд 10 (червень 2018)	Раунд 11 (вересень 2018)	Раунд 12 (грудень 2018)	Раунд 13 (березень 2019)	Раунд 14 (червень 2019)
Відвідання та/або утримання житла	75	75	75	62	69	77	73	66	74
Відвідання друзів та/або сім'ї	53	54	58	57	58	58	56	57	52
Перевезення майна	26	25	22	28	20	22	20	18	21
Особливі події, такі як весілля або похорон	6	7	4	5	5	6	5	10	10
Дослідження можливостей повернення	5	7	4	4	5	3	5	7	4
Операції з майном (продаж, оренда)	2	2	1	2	2	1	3	3	3
Інше	1	1	2	3	2	2	2	1	1
Немає відповіді	2	1	6	1	1	1	0	1	1

Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Діаграма 5.7. Причини, з котрих ВПО НЕ відвідують ТНКУ після переміщення, за раундами, % ВПО, які не відвідували ТНКУ

	Раунд 6 (червень 2017)	Раунд 7 (вересень 2017)	Раунд 8 (грудень 2017)	Раунд 9 (березень 2018)	Раунд 10 (червень 2018)	Раунд 11 (вересень 2018)	Раунд 12 (грудень 2018)	Раунд 13 (березень 2019)	Раунд 14 (червень 2019)
Вважають, що це небезпечно для життя	44	33	36	55	52	42	44	45	47
Відсутня потреба відвідувати	–	–	–	–	29	37	36	44	33
Через відсутність фінансових можливостей	11	13	15	18	21	24	21	21	23
Через політичні мотиви	16	20	16	27	19	16	14	16	17
Через стан здоров'я	9	13	8	13	14	16	15	14	16
Там не залишилися майна та/або родичів чи друзів	10	10	14	14	11	13	11	10	9
Інше	7	9	3	10	4	2	2	2	2
Немає відповіді	3	2	8	8	5	8	6	5	5

Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Найбільшими перешкодами для відвідування ТНКУ, названими ВПО, були черги в контрольних пунктах на лінії розмежування (54%); великі фінансові видатки (43%) та брак транспортного сполучення (26%). Аналогічні показники були отримані і в попередньому раунді (Діаграма 5.8).

Дані опитування осіб, що перетинають лінію розмежування, свідчать, що причиною, з котрої респон-

денти вибирають конкретний контрольний пункт, є переважно близькість до місця проживання та/або місця призначення. «Гнупове» було контрольним пунктом, котрий найчастіше вибирали через коротші черги (16%) та менший час перетину (22%), тоді як «Станицю Луганську», єдиний контрольний пункт у Луганській області, часто вибирали через дешевше транспортне сполучення (41%) (Діаграма 5.9).

Діаграма 5.8. Найсуттєвіші перешкоди для відвідування ТНКУ, повідомлені респондентами, котрі відвідували ТНКУ після переміщення, за раундами, %

	Раунд 6 (червень 2017)	Раунд 7 (вересень 2017)	Раунд 8 (грудень 2017)	Раунд 9 (березень 2018)	Раунд 10 (червень 2018)	Раунд 11 (вересень 2018)	Раунд 12 (грудень 2018)	Раунд 13 (березень 2019)	Раунд 14 (червень 2019)
Черги на лінії розмежування	55	55	63	61	61	54	51	50	54
Великі фінансові видатки	–	–	–	–	33	43	38	45	43
Брак транспортного сполучення	30	26	24	37	30	29	28	27	26
Страх за життя	21	13	12	25	23	18	18	18	19
Стан здоров'я	13	10	16	12	12	14	12	15	17
Проблеми з реєстраційними документами для перетину	6	11	3	9	8	9	6	9	6
Страх перед насильством	2	2	2	3	3	3	3	4	4
Страх пограбування	3	3	2	3	2	2	2	2	3
Інше	2	2	2	7	2	1	2	1	1
Немає відповіді	2	1	5	1	1	1	1	1	0
Немає перешкод	16	30	25	18	15	17	20	15	14

Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

Діаграма 5.9. Причини поїздки через певний контрольний пункт, %

	Станиця Луганська	Гнупове	Майорське	Мар'їнка	Новотроїцьке
Наближеність до місця проживання	94	40	81	61	60
Наближеність до місця призначення	94	58	26	80	76
Дешевше транспортне сполучення	41	4	0	3	4
Коротша черга	0	16	1	2	7
Менший час перетину	0	22	1	2	5
Доступне транспортне сполучення	0	4	0	1	4
Кращі умови очікування	0	3	0	7	10
Краща ситуація з безпекою	0	0	0	1	0
Інше	8	1	0	2	0

Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Інтерв'ю з особами, які перетинають лінію розмежування

Видатки на перетин лінії розмежування різняться залежно від способу перетину, тобто на машині чи пішки. Найбільша частка (60%) респондентів, які подорожували до ТНКУ автомобілем, повідомили, що витратили до 500 грн на поточну поїздку, тоді як 69% респондентів, які подорожували до ТНКУ пішки, зазначили, що витратили до 250 грн (Діаграма 5.10).

Головними цілями поточної подорожі ВПО на ТНКУ були відвідання друзів/сім'ї (77%) та відвідання/утримання житла (40%), згідно з даними опитування осіб, які перетинають лінію розмежування (Діаграма 5.11). «Відвідання друзів або сім'ї» частіше називалося іншими жителями ТКУ (83%) як ціль їхнього поточного візиту на ТНКУ²⁴.

Діаграма 5.11. Ціль поточного візиту на ТНКУ²⁵, % жителів ТКУ

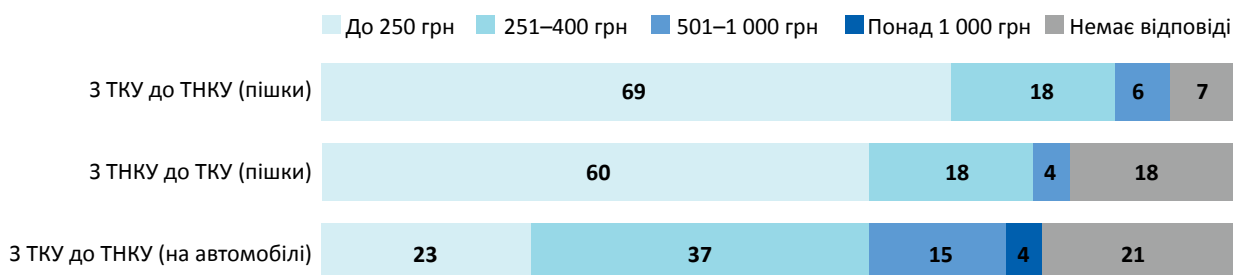
	ВПО	Інші жителі ТКУ
Відвідання друзів та/або сім'ї	77	83
Відвідання та/або утримання житла	40	16
З діловою метою, по роботі	1	1
Особливі події, такі як весілля або похорон	1	1
Вирішення проблем з документами	1	1
Для лікування	0	2
Операції з нерухомістю (продаж, оренда)	1	0
Інше	1	3

Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)

²⁴ Поїздка, що відбулася на момент опитування.

²⁵ Поїздка, що відбулася на момент опитування.

Діаграма 5.10. Витрати на поточну поїздку в один бік, за напрямом та способом транспортного сполучення, %

Джерело: Інтерв'ю з особами, які перетинають лінію розмежування

Головними джерелами інформації для ВПО про ситуацію на ТНКУ були інтернет (44%), родичі або друзі, які проживають на ТНКУ (44%), а також телебачення (39%) (Діаграма 5.12).

Діаграма 5.12. Джерела інформації про ситуацію на ТНКУ, що використовуються ВПО, %

*Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Інтерв'ю з ВПО (об'єднані дані)*

6. ІНТЕГРАЦІЯ В МІСЦЕВІ ГРОМАДИ

Рівень інтеграції

ВПО (жінка, 24 роки) з Луганської області:

«Є багато прикладів підтримки. Ми коли переїжджали з минулої квартири на цю, не мали на чому спати. Диван тут такий був, що одна половина на підлозі лежала, а друга половина стояла. Ліжка страшні були. Але директриса із цього ЖЕКу, що біля нас, взялася за мене. Вони мені купили пральну машинку, диван, телевізор, посуд, ложки – ну все мені купили».

Джерело: обговорення у фокус-групах з ВПО

У 14-му раунді частка ВПО, котрі повідомили, що вони інтегровані в місцеву громаду, становила 51%, ще 40% опитаних ВПО заявляли, що є частково інтегрованими (Діаграма 6.1). Загалом сумарна частка (91%) ВПО, які повідомили про певний рівень інтеграції, дещо зросла після попереднього раунду (86%). Водночас частка ВПО, які повідомили, що вони не інтегровані, у 14-му раунді становила 5%.

Діаграма 6.1. Самооцінка ВПО своєї інтегрованості в місцеві громади, за раундами, %

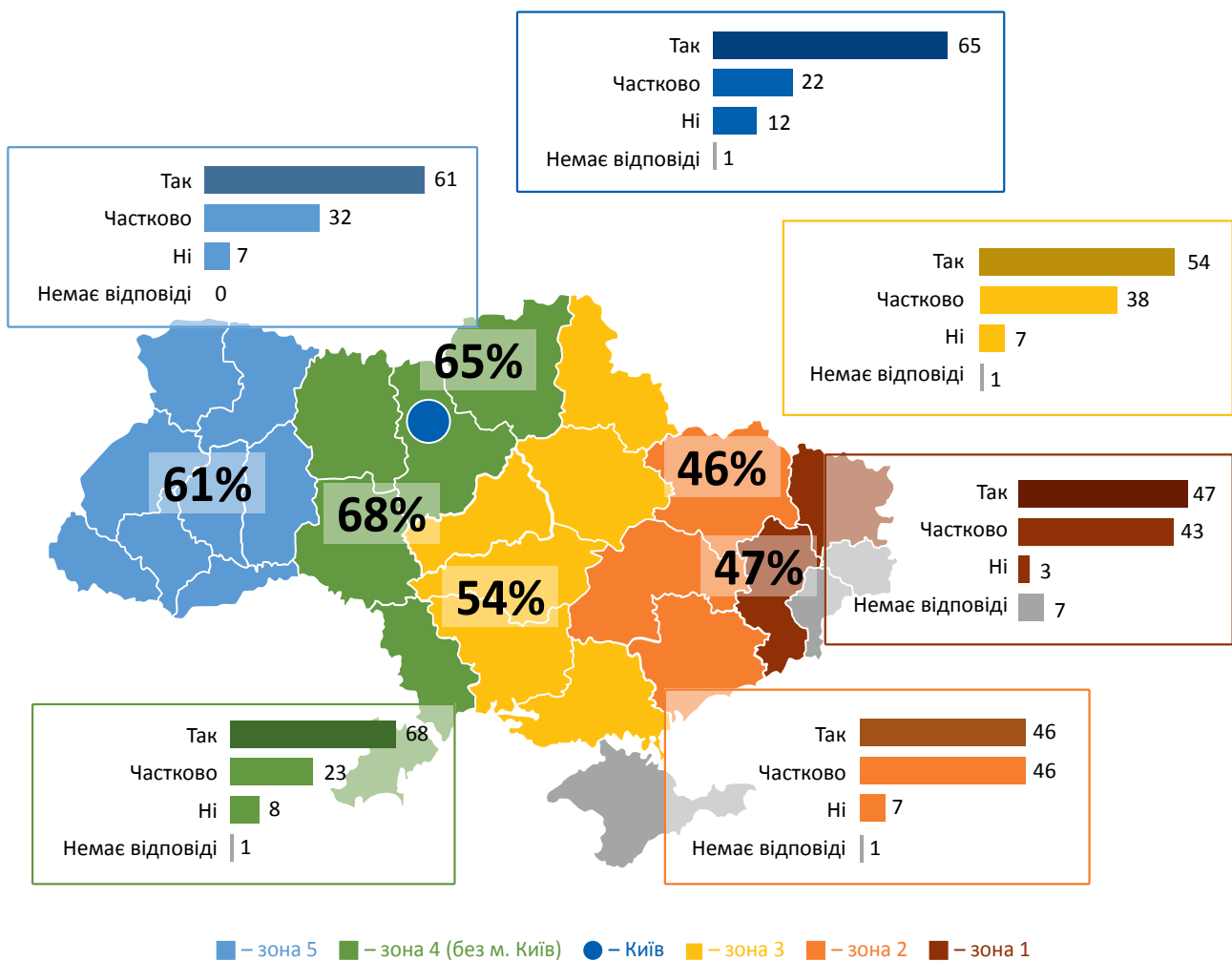
	Раунд 5 (березень 2017)	Раунд 6 (червень 2017)	Раунд 7 (вересень 2017)	Раунд 8 (грудень 2017)	Раунд 9 (березень 2018)	Раунд 10 (червень 2018)	Раунд 11 (вересень 2018)	Раунд 12 (грудень 2018)	Раунд 13 (березень 2019)	Раунд 14 (червень 2019)
Так	56	68	59	65	38	45	43	50	50	51
Частково	32	25	27	27	42	35	36	34	36	40
Ні	11	6	13	7	14	17	18	14	9	5
Немає відповіді	1	1	1	1	6	3	3	2	5	4

Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО

За самооцінкою респондентами їхньої інтегрованості, у 14-му раунді Київ та четверта зона були місцями з найбільшою часткою ВПО, котрі повідо-

мили про інтегрованість у місцеву громаду (відповідно 65% та 68%) (Діаграма 6.2).

Діаграма 6.2. Самооцінка ВПО їхньої інтегрованості в місцеві громади, за географічними зонами²⁶, %

Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО

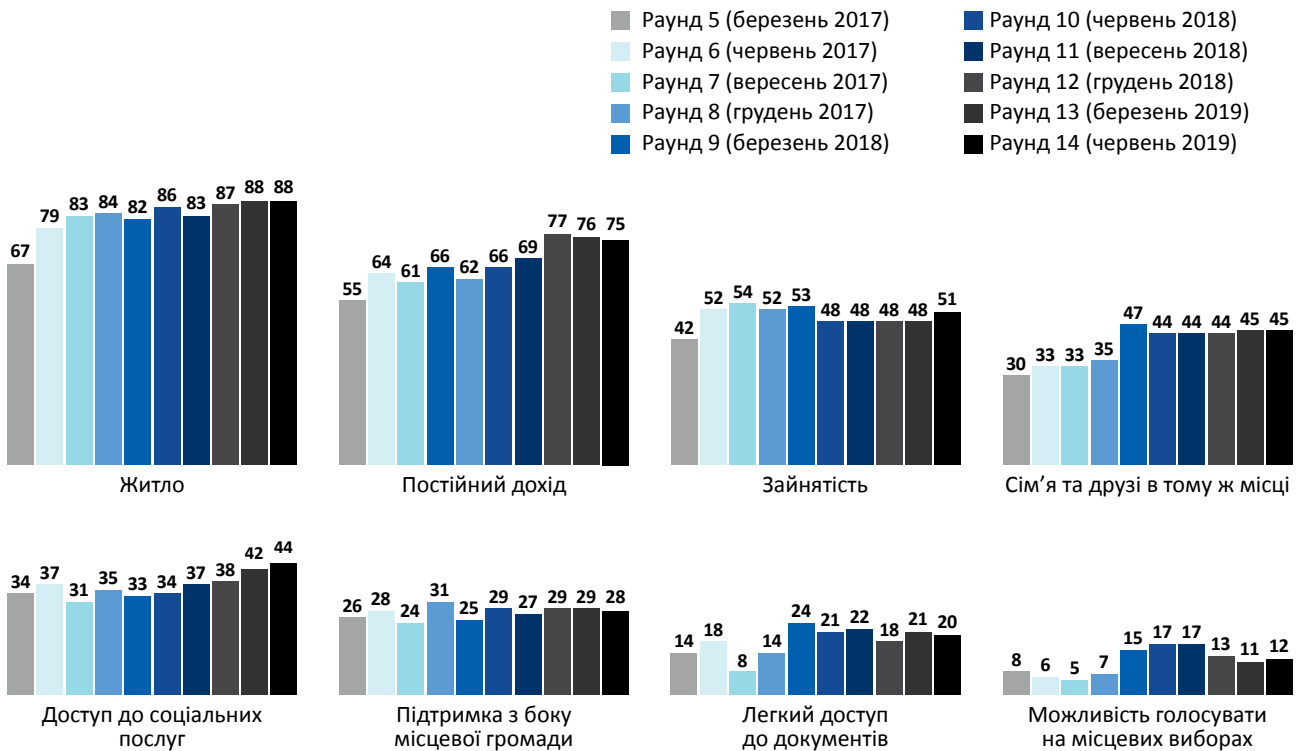
²⁶ Групування областей у зони за відстанню від ТНКУ Донецької та Луганської областей: зона 1 – Донецька (ТКУ) та Луганська (ТКУ) області; зона 2 – Дніпропетровська, Харківська та Запорізька області; зона 3 – Кіровоградська, Миколаївська, Полтавська, Сумська, Херсонська та Черкаська області; зона 4 – Чернігівська, Київська, Житомирська, Вінницька, Одеська області; зона 5 – Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька та Чернівецька області.

Головними умовами успішної інтеграції, що їх наводили ВПО, були житло (88%), постійний дохід (75%) та зайнятість (51%). Це залишається незмінним протягом усіх раундів НМС (Діаграма 6.3).

Іншими часто згадуваними умовами були сім'я та друзі в тому ж місці (45%), доступ до соціальних послуг (44%), підтримка з боку місцевої громади (28%), легкий доступ до документів (20%) та можливість голосувати на місцевих виборах (12%) (Діаграма 6.3).

Подальший аналіз проводився щодо різних аспектів соціальної інтеграції ВПО в приймаючі громади, зокрема щодо соціального оточення, рівня довіри та почуття приналежності. Дані демонструють, що самооцінка ВПО їхньої інтегрованості в місцеві громади найбільшою мірою корелює з почуттям довіри до місцевих, із частотою, з якою вони звертаються до місцевих по допомогу в повсякденних справах, а також із почуттям приналежності до людей у їхньому нинішньому місці проживання.

Діаграма 6.3. Умови інтеграції ВПО у місцеву громаду, за раундами, %

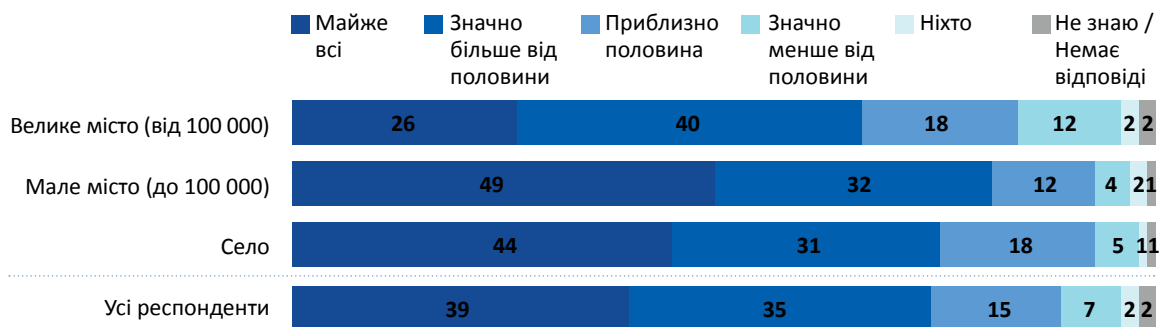
Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО

Сімдесят чотири (74%) відсотки опитаних ВПО відмітили, що серед людей, з котрими вони постійно взаємодіють, майже всі або значно більше половини належать до місцевого населення (Діаграма 6.4). Ця частка була вищою серед ВПО, які проживають у малих містах (81%). Лише 2% ВПО, які взяли участь в дослідженні, сказали, що не взаємодіють із членами своєї приймаючої громади.

Дані вказують, що почуття довіри між ВПО та приймаючою громадою є досить міцним. Шість-

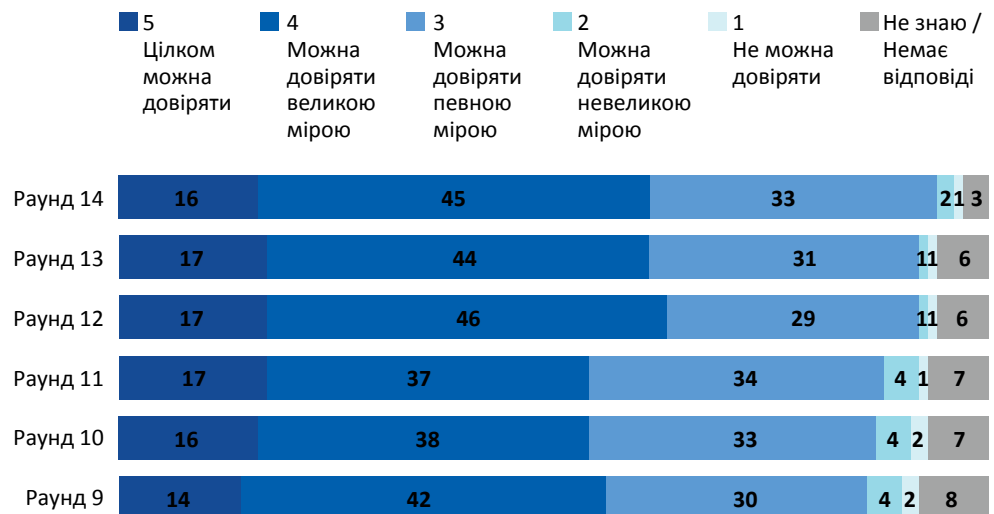
десять один (61%) відсоток ВПО повідомили, що «цілком можна довіряти» або «можна довіряти великою мірою» місцевим жителям у їхньому нинішньому місці проживання (значення 5 та 4 на п'ятибальній шкалі) (Діаграма 6.5). Цей показник майже такий самий, як і в 13-му раунді. Частка ВПО, які повідомляють про довіру до місцевого населення, є більшою серед ВПО, котрі проживають у селах (66%), порівняно з ВПО, які живуть у великих (58%) та малих містах (57%).

Діаграма 6.4. Частка місцевого населення, з якими регулярно взаємодіють ВПО, за типом населеного пункту, %

Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО

Діаграма 6.5. Рівень довіри ВПО до місцевого населення в нинішньому місці проживання, за раундами, %

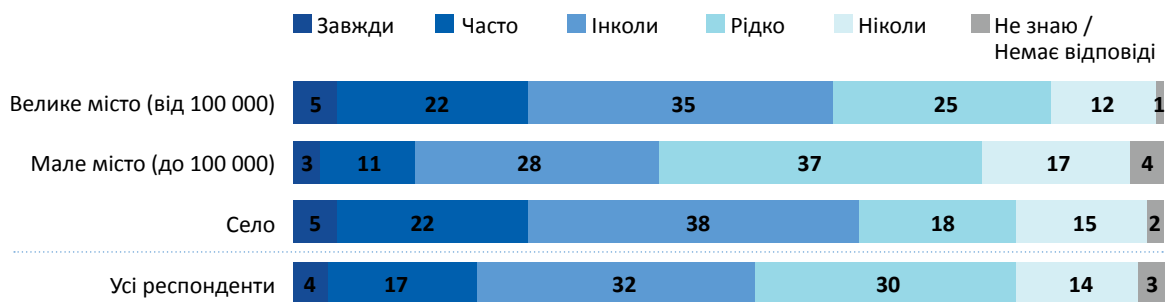

Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО

Подальший огляд рівня довіри свідчить, що набагато менше ВПО повідомляють, що покладаються на членів приймаючої громади в повсякденних справах, коли потребують, наприклад, щоб їх підвезли, позичили гроші або подивилися за дитиною. Двадцять один (21%) відсоток опитаних ВПО повідомили, що покладаються на місцеве населення «завжди» або «часто», тоді як «рідко» або «ніколи» відповіли 44% всіх ВПО, які взяли участь у дослідженні (Діаграма 6.6).

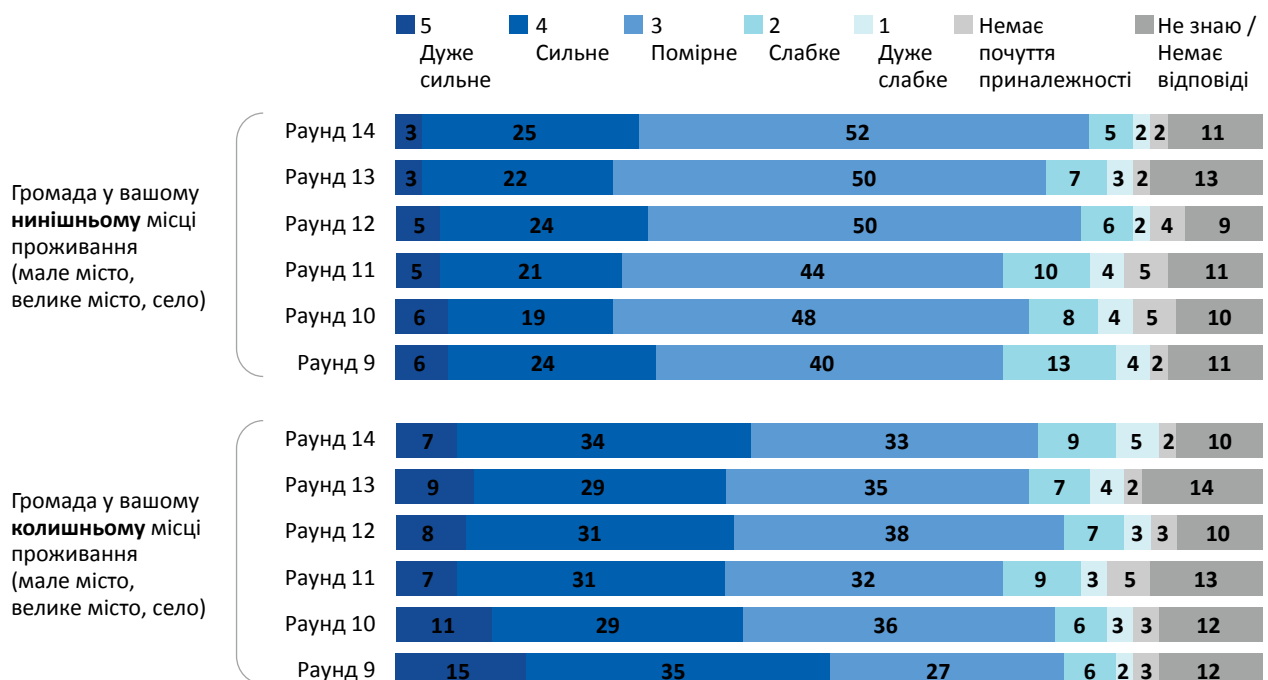
Дані вказують на те, що ВПО продовжують мати міцніше почуття приналежності до громади у своєму колишньому місці проживання, ніж до громади в нинішньому місці проживання. Загалом про «дуже сильне» або «сильне» почуття приналежності до громади в попередньому місці проживання повідомляли 41% ВПО, у порівнянні з 28% – до громади в нинішньому місці проживання (Діаграма 6.7).

Діаграма 6.6. Частота звернень ВПО до місцевих жителів по допомогу в повсякденному житті, за останні шість місяців, за типом населеного пункту, %

Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО

Діаграма 6.7. Сила почуття приналежності ВПО до громади у своєму нинішньому/колишньому місці проживання, за раундами, %

Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО

Дискримінація

Частка ВПО, які повідомили про те, що відчували дискримінацію або несправедливе ставлення у зв'язку з тим, що вони зареєстровані як ВПО, становила 6% у 14-му раунді (Діаграма 6.8).

Відчуття дискримінації або несправедливого ставлення, яке відзначали ВПО, переважно стосувалося охорони здоров'я (37%), працевлаштування (31%), житла (30%) та взаємодії з місцевим населенням (25%) (Діаграма 6.9).

Діаграма 6.8. Розподіл ВПО за відчуттям дискримінації у зв'язку зі статусом ВПО, за раундами, %

	Раунд 5 (березень 2017)	Раунд 6 (червень 2017)	Раунд 7 (вересень 2017)	Раунд 8 (грудень 2017)	Раунд 9 (березень 2018)	Раунд 10 (червень 2018)	Раунд 11 (вересень 2018)	Раунд 12 (грудень 2018)	Раунд 13 (березень 2019)	Раунд 14 (червень 2019)
Так	18	10	15	14	13	12	11	5	7	6
Ні	77	86	84	85	81	85	87	93	91	93
Немає відповіді	5	4	1	1	6	3	2	2	2	1

Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО

Діаграма 6.9. Сфери дискримінації, за раундами, % ВПО, які зазнали відчуття дискримінації

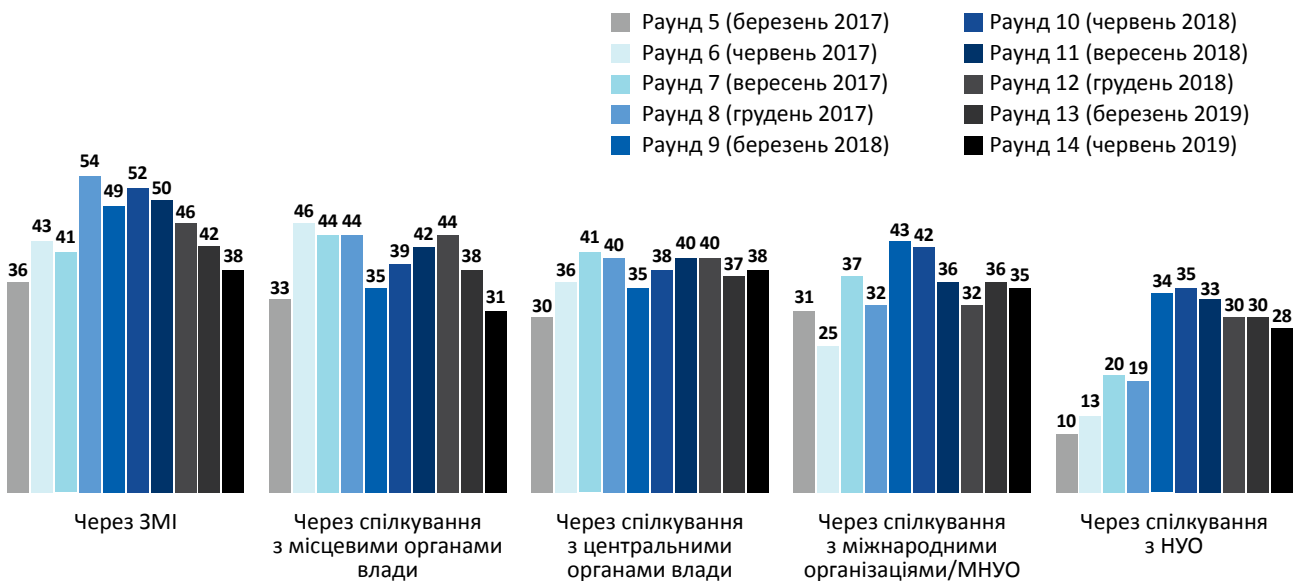
	Раунд 6 (червень 2017)	Раунд 7 (вересень 2017)	Раунд 8 (грудень 2017)	Раунд 9 (березень 2018)	Раунд 10 (червень 2018)	Раунд 11 (вересень 2018)	Раунд 12 (грудень 2018)	Раунд 13 (березень 2019)	Раунд 14 (червень 2019)
Охорона здоров'я	22	26	16	31	29	28	31	37	37
Зайнятість	31	28	19	29	32	21	30	32	31
Житло	46	65	50	25	34	31	31	31	30
Взаємодія з місцевим населенням	19	23	39	32	24	26	26	31	25
Отримання адміністративних послуг	–	–	–	–	16	27	21	24	16
Освіта	12	6	16	8	6	10	7	6	3
Інше	7	11	7	13	6	6	6	4	8
Немає відповіді	0	1	1	2	3	1	0	1	2

Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО

На думку ВПО, найефективнішими каналами інформування суспільства про проблеми, з котрими стикаються ВПО, є повідомлення про них засобам масової інформації (38%), через спілкування з місцевими органами влади (31%), спілкування

з міжнародними організаціями та міжнародними неурядовими організаціями (35%), із центральними органами влади (38%), а також неурядовими організаціями (28%) (Діаграма 6.10).

Діаграма 6.10. Найкращий спосіб донесення думки ВПО щодо шляхів розв'язання існуючих проблем, за раундами, %

Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО

7. ВИБОРЧІ ПРАВА

Конституція України гарантує всім громадянам рівні права, включно з виборчими правами. Більше того, участь у політичному житті є необхідною передумовою інтеграції ВПО у місцеві громади. ВПО реалізують своє право голосу відповідно до процедури тимчасової зміни місця голосування без зміни виборчої адреси, згідно із Законом України «Про забезпечення прав та свобод внутрішньо переміщених осіб». Центральна виборча комісія прийняла 5 вересня 2018 року Постанову №129²⁷, яка спрощує процедуру тимчасової зміни місця голосування для ВПО з Донбасу на президентських та парламентських виборах. Раніше процедура вимагала подання письмової заяви, а також копій паспорта й документів, які підтверджують потребу зміни місця голосування: проїзних документів, довідки з місця навчання, договору оренди житла тощо. Був тільки виняток з необхідності подавати додаткові документи для ВПО, чия виборча адреса була в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, на підтвердження потреби в тимчасовій зміні місця голосування. Однак незнання процедур голосування в місці переміщення утримує ВПО від активної участі у виборах, незважаючи на існування таких процедур.

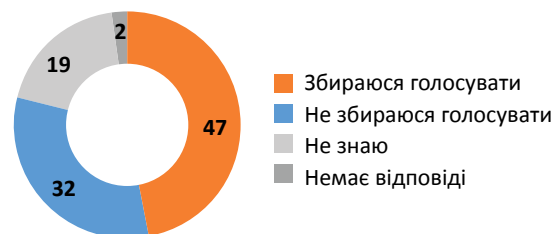
ВПО не мають права голосувати на місцевих виборах, оскільки не належать до територіальної громади, куди були переміщені. Що стосується місцевих виборів, виборча адреса особи визначається за зареєстрованим місцем проживання. Отже, ВПО матимуть можливість голосувати на місцевих виборах, якщо стануть членами територіальної громади, тобто зареєструються на новому місці проживання відповідно до Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні». Однак більшість ВПО не мають власного житла, щоб зареєструватися, або не можуть зареєструватися в орендова-

ному житлі. Законопроект № 6240²⁸ щодо права ВПО на голосування на місцевих виборах був включений у порядок денний парламентського комітету на початку поточного року²⁹.

Сорок сім (47%) відсотків опитаних ВПО висловлювали намір голосувати на парламентських виборах в Україні, які проводилися 21 липня 2019 року, тоді як 32% не мали наміру голосувати і ще 19% не визначилися (Діаграма 7.1).

Намір узяти участь у голосуванні серед ВПО був набагато нижчим, ніж серед населення загалом. Згідно з національним опитуванням, яке було проведене у період з 25 червня по 7 липня, 66% планували проголосувати на парламентських виборах, що відбулися в 2019 році.³⁰

Діаграма 7.1. Наміри ВПО голосувати на наступних президентських та парламентських виборах в Україні, %

Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО

²⁷ Постанова Центральної виборчої комісії № 129 від 05.09.2018: <http://www.cvk.gov.ua/pls/acts/ShowCard?id=43898>

²⁸ Проект Закону України № 6240 щодо права ВПО голосувати на місцевих виборах: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61425

²⁹ Матеріали засідання Комітету з питань правової політики та правосуддя від 17 січня 2019 року: http://kompravpol.rada.gov.ua/documents/zasid/doc_prot_sten/73274.html

³⁰ Моніторинг електоральних настроїв українців: <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=871&page=2>

Крім того, 57% респондентів зазначили, що проголосували б на наступних місцевих виборах, якби була така можливість (Діаграма 7.2).

Ключовий інформант (чоловік, 38 років):

«Їх і досі ображає заборона голосувати у 2015 році, однозначно ображає. Це й досі велика проблема, вони дуже болісно сприймають, що у 2015 році їм не надали такої можливості. Їх дуже тішить, що на президентських виборах така можливість була».

Джерело: обговорення у фокус-групах з КІ

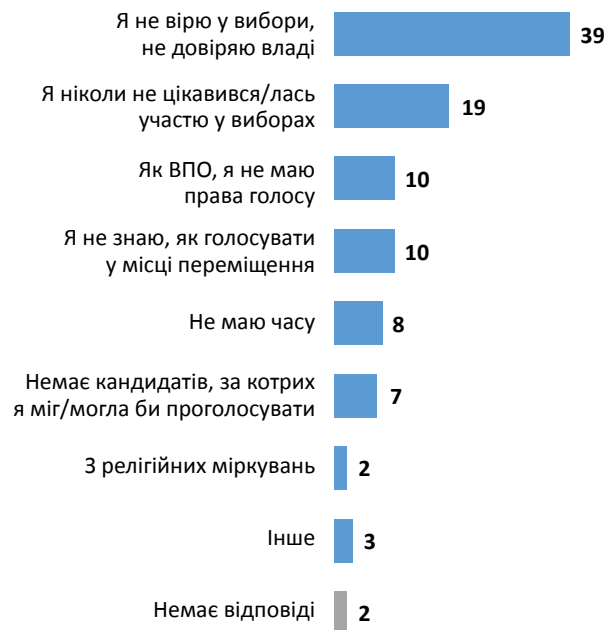
Діаграма 7.2. Наміри ВПО голосувати на наступних місцевих виборах за нинішнім місцем проживання, якби була така можливість, %

Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО

Найпоширенішою причиною, з якої ВПО не мали наміру голосувати на наступних парламентських виборах, є те, що вони не вірять у вибори та не довіряють владі (39%) (Діаграма 7.3). Крім того, 19% повідомили, що вони ніколи не цікавилися виборами. Іншими згадуваними причинами були думка, що ВПО не мають права голосу (10%), відсутність інформації про процедуру голосування на місці переміщення (10%), брак часу (8%), відсутність кандидатів, за котрих можна було б проголосувати (7%), релігійні міркування (2%) та інші причини (3%), ще 3% не відповіли на це запитання.

Діаграма 7.3. Причини, через які ВПО не збираються голосувати на наступних президентських та парламентських виборах, % з числа тих, хто не має наміру голосувати

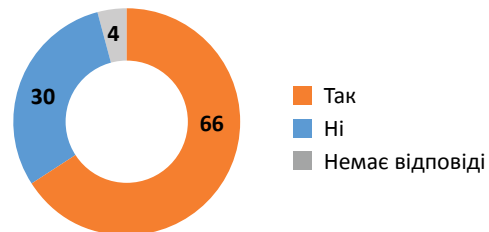

Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО

Майже третина ВПО (30%) не знали, як голосувати в їхньому нинішньому місці проживання, тоді як дві третини (66%) ВПО повідомили, що обізнані з процедурою голосування в місці переміщення. Ще 4% не відповіли на це запитання (Діаграма 7.4). Рівень обізнаності значно збільшився порівняно з груднем 2018 року, лише 29% ВПО в 12-му раунді та 50% ВПО в 13-му раунді заявили про обізнаність із процедурою голосування при переміщенні.

Дані демонструють зв'язок між наміром голосувати та знанням процедури. Порівняно з усіма респондентами, які повідомили про свої наміри голосувати на парламентських виборах, ВПО, котрі заявили про знання процедури голосування, частіше висловлювали намір голосувати. Так, серед ВПО, які стверджували, що обізнані з процедурою голосування, 69% повідомили про намір голосувати, у порівнянні з 3% ВПО, які заявили, що не знайомі з процедурою голосування.

Діаграма 7.4. Обізнаність ВПО з процедурою голосування в місці переміщення на президентських та парламентських виборах, %

Джерело: Особисті інтерв'ю з ВПО

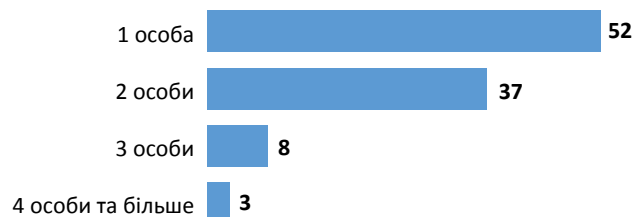
8. ВПО, ЯКІ ПОВЕРНУЛИСЯ НА ТЕРИТОРІЇ, НЕКОНТРОЛЬОВАНІ УРЯДОМ

Під час проведення телефонного опитування, яке охопило в 14-му раунді 4 073 інтерв'ю в усіх областях України, 851 респондент (21%) був ідентифікований як ВПО, котра повернулася і проживає в даний момент на ТНКУ, що є майже такою ж кількістю, що й у чотирьох попередніх раундах, і значно більшою, ніж у 9-му раунді (Діаграма 8.1).³¹

Під час інтерв'ю респондентів питали про склад їхніх домогосподарств. Було встановлено, що середній розмір домогосподарства опитаних ВПО, які повернулися на ТНКУ, становив 1,63 особи, що менше, ніж середній розмір домогосподарства ВПО на ТКУ (2,4 особи), згідно з об'єднаними даними, зібраними за допомогою телефонних та

особистих інтерв'ю на ТКУ. Найбільша частка домогосподарств опитаних ВПО, які повернулися на ТНКУ, складалася з однієї особи (52%), і 37% домогосподарств опитаних ВПО, які повернулися на ТНКУ, складалася з двох осіб (Діаграма 8.2). Із тих 52% домогосподарств, що складаються з однієї особи, 67% є жінками.

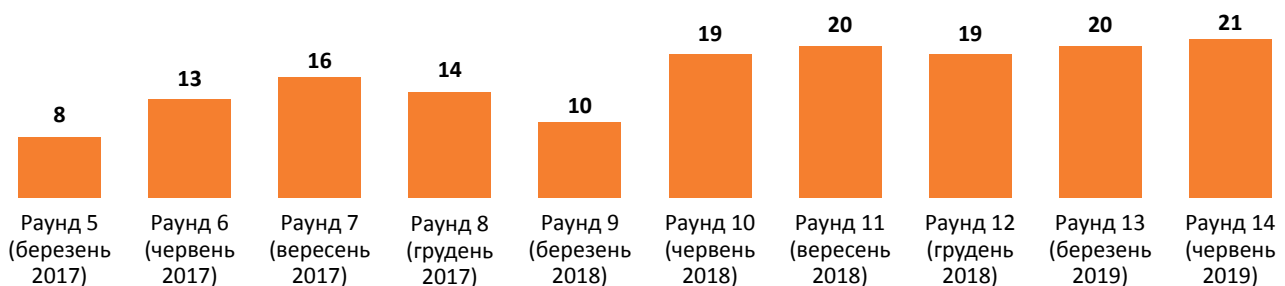
Діаграма 8.2. Розподіл домогосподарств ВПО, які повернулися на ТНКУ, за кількістю членів, %

Джерело: Телефонні інтерв'ю з ВПО, які повернулися на ТНКУ

³¹ У ході проведення телефонного опитування в лютому 2018 року мали місце перебої в наданні послуг мобільного зв'язку в Донецькій області (ТНКУ). Унаслідок цього в 9-му раунді меншу кількість респондентів було ідентифіковано як ВПО, які повернулися і проживають у даний момент на ТНКУ.

Діаграма 8.1. Респонденти, ідентифіковані під час телефонного опитування як ВПО, які повернулися на ТНКУ, за раундами, %

Джерело: Телефонні інтерв'ю

Домогосподарства з дітьми становили лише 9% усіх домогосподарств ВПО, які повернулися на ТНКУ (Діаграма 8.3), що менше, ніж серед усіх домогосподарств ВПО (36%), згідно з об'єднаними даними. Домогосподарства з однією дитиною становили 73% загальної кількості домогосподарств із дітьми ВПО, які повернулися на ТНКУ. Частка домогосподарств з дітьми, у яких немає одного з батьків, становить 17% домогосподарств з дітьми ВПО, які повернулися на ТНКУ.

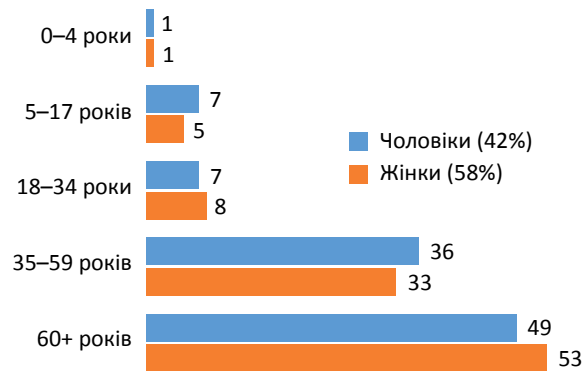
Діаграма 8.3. Розподіл домогосподарств ВПО, які повернулися на ТНКУ, за наявності дітей, %

Джерело: Телефонні інтерв'ю з ВПО, які повернулися на ТНКУ

Жінки становили 58% членів домогосподарств опитаних ВПО, які повернулися на ТНКУ, що дорівнює частці жінок у домогосподарствах ВПО (58%), згідно з об'єднаними даними. Серед цих 58% жінок 53% були старші від 60 років, що дещо вище, ніж частка чоловіків цього віку (49%) (Діаграма 8.4). Загалом опитані ВПО, які повернулися на ТНКУ, є значно старшими за всіх ВПО, із середнім віком 59,4 років у порівнянні з 37,5 років, згідно з об'єднаними даними.

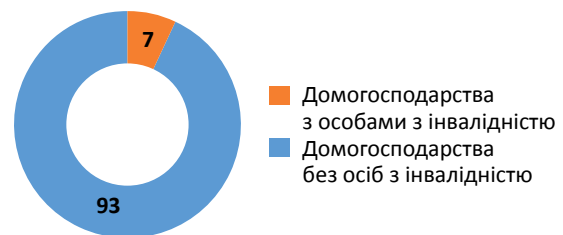
Діаграма 8.4. Статеві-віковий розподіл членів домогосподарств ВПО, котрі повернулися на ТНКУ, %

Джерело: Телефонні інтерв'ю з ВПО, які повернулися на ТНКУ

Сім (7%) відсотків домогосподарств ВПО, які повернулися на ТНКУ, повідомили, що до їхнього складу входять люди з інвалідністю (Діаграма 8.5).

Діаграма 8.5. Розподіл домогосподарств ВПО, які повернулися на ТНКУ, за наявності осіб з інвалідністю (I–III групи інвалідності, діти з інвалідністю), %

Джерело: Телефонні інтерв'ю з ВПО, які повернулися на ТНКУ

Найбільша частка голів домогосподарств ВПО, які повернулися на ТНКУ, мають професійно-технічну освіту (31%) (Діаграма 8.6), тоді як 58% голів домогосподарств ВПО здобули ту чи іншу форму вищої освіти, згідно з об'єднаними даними. Це корелює з віковим розподілом респондентів, оскільки вища освіта є поширенішою серед молодшого покоління.

Діаграма 8.6. Розподіл голів домогосподарств ВПО, які повернулися на ТНКУ, за здобутою освітою, %

Джерело: Телефонні інтерв'ю з ВПО, які повернулися на ТНКУ

Більшість респондентів (76%) зазначили, що причиною їхнього повернення є володіння приватною власністю, у зв'язку з чим вони не мають потреби платити за оренду житла (Діаграма 8.7). Другою з найчастіше згадуваних причин є сімейні обставини (41%). Причини повернення залишаються незмінними в усіх раундах НМС. Крім того, дані опитування осіб, які перетинають лінію розмежування, також демонструють, що володіння приватною власністю (87%) та сімейні обставини (44%) є найчастіше згадуваними причинами повернення. Причини повернення пов'язані з найбільш проблемним питанням домогосподарств, про яке повідомляють ВПО, – відсутність житла. Майже всі (97%) ВПО, які повернулися на ТНКУ, мешкали у власному житлі після повернення, тоді як серед ВПО лише 12% проживали у власному житлі, згідно з об'єднаними даними.

Діаграма 8.7. Причини повернення та проживання на ТНКУ, %

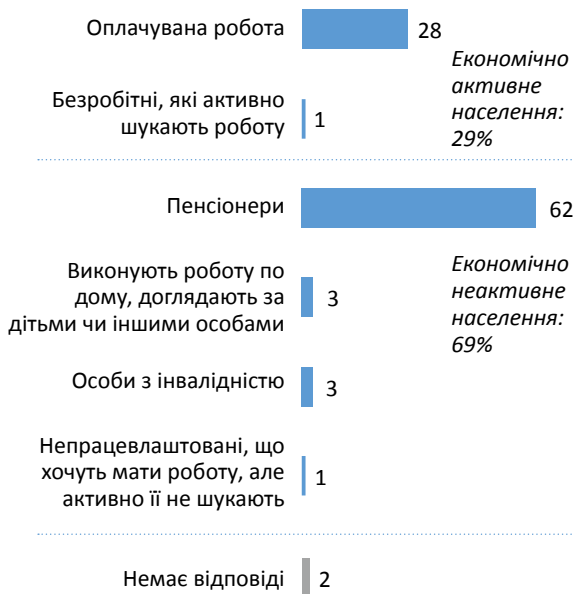
Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді

Джерело: Телефонні інтерв'ю з ВПО, які повернулися на ТНКУ

Серед опитаних ВПО, які повернулися на ТНКУ, частка економічно активного населення сягає 29% (Діаграма 8.8). Це або працевлаштовані респонденти (28%), або безробітні, які активно шукають роботу та готові розпочати працювати впродовж двох тижнів (1%). Частка економічно активного населення на ТНКУ помітно нижча, ніж на ТКУ (53%).

Економічно неактивне населення становить 69% опитаних ВПО, які повернулися на ТНКУ (Діаграма 8.8). Найбільшою групою є пенсіонери (62%), іще 3% становлять особи, котрі зайняті роботою по дому, доглядають за дітьми чи іншими особами в домогосподарстві, 3% – це люди з інвалідністю, і ще 1% – безробітні, що, втім, не шукають роботу.

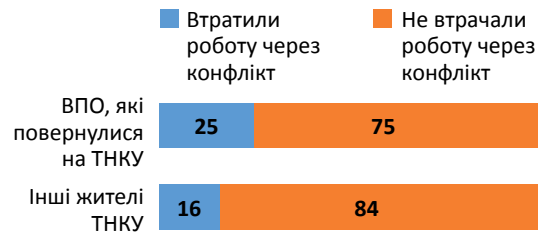
Діаграма 8.8. Нинішній статус зайнятості опитаних ВПО, які повернулися на ТНКУ, %

Джерело: Телефонні інтерв'ю з ВПО, які повернулися на ТНКУ

Дані опитування осіб, які перетинають лінію розмежування, свідчать, що 25% ВПО, які повернулися на ТНКУ, втратили роботу внаслідок конфлікту, що трохи більше порівняно з часткою осіб, котрі втратили роботу через конфлікт, серед інших жителів ТНКУ, які були опитані при перетині лінії розмежування (16%) (Діаграма 8.9).

Діаграма 8.9. Втрата роботи через конфлікт, %

Джерело: Інтерв'ю з особами, які перетинають лінію розмежування

Загалом бізнес або роботу назвали причиною поточного візиту³² на ТНКУ 2% ВПО, які повернулися на ТНКУ, та 1% інших жителів ТНКУ, згідно з даними опитування осіб, які перетинають лінію розмежування. Крім того, 16% працевлаштованих ВПО, які повернулися на ТНКУ, повідомили, що мусили перетинати лінію розмежування з діловою метою, і 7% робили це принаймні раз на місяць (Діаграма 8.10).

Діаграма 8.10. Частота перетину ВПО, які повернулися на ТНКУ, лінії розмежування з діловою метою, % зайнятих респондентів

Джерело: Інтерв'ю з особами, які перетинають лінію розмежування

³² Подорож, що мала місце під час проведення опитування.

Наміри знайти роботу за кордоном загалом були низькими: лише 1% ВПО, які повернулися на ТНКУ, зазначили, що вже знайшли роботу за кордоном і збираються їхати, іще 6% мали намір знайти роботу за кордоном, що майже відповідає показникам із ТКУ (1% та 5% відповідно) (Діаграма 8.11). Сорок п'ять (45%) відсотків ВПО, які повернулися на ТНКУ, повідомили, що не мають нічого проти роботи за кордоном, але особисто у виїзді не зацікавлені. Двадцять три (23%) відсотки заявили, що ніколи не працюватимуть за кордоном, і 25% вибрали варіант «важко відповісти» або не відповіли на запитання.

Діаграма 8.11. Загальні наміри ВПО, які повернулися на ТНКУ, знайти роботу за кордоном, %

Джерело: Телефонні інтерв'ю з ВПО, які повернулися на ТНКУ

За самооцінкою респондентами їхньої фінансової ситуації, більшість ВПО, які повернулися на ТНКУ, характеризують свою фінансову ситуацію як «коштів вистачає лише на харчування» або «коштів достатньо на базові потреби», 39% і 45%, відповідно (Діаграма 8.12).

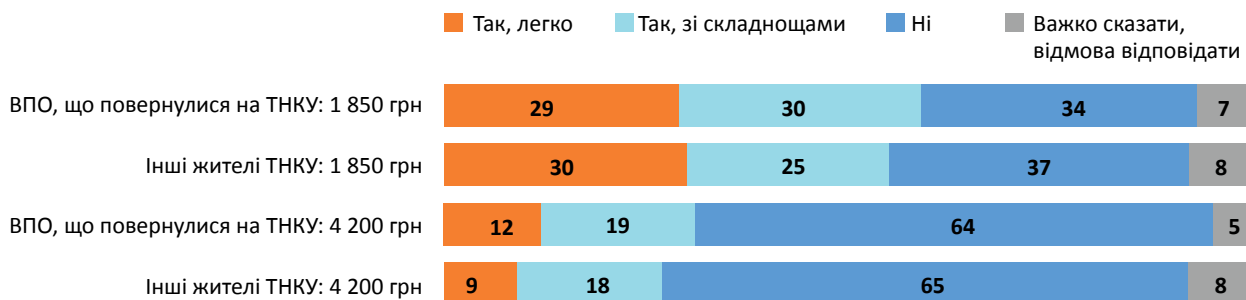
Діаграма 8.12. Самооцінка ВПО, які повернулися на ТНКУ, фінансової ситуації своїх домогосподарств, %

Джерело: Телефонні інтерв'ю з ВПО, які повернулися на ТНКУ

Під час проведення інтерв'ю з особами, які перетинають лінію розмежування, респондентів запитували, яким чином їхні домогосподарства могли б покрити неочікувані витрати у розмірі 1 850 грн (прожитковий мінімум згідно з Державним бюджетом України станом на січень 2019 року) та 4 200 грн (мінімальна місячна заробітна плата станом на січень 2019 року). Двадцять дев'ять (29%) відсотків ВПО, які повернулися на ТНКУ, і 30% інших жителів ТНКУ відповіли, що для них покрити 1 850 грн було б легко (Діаграма 8.13). Утім, неочікувані витрати в розмірі 4 200 грн не змогли б собі дозволити 64% ВПО, які повернулися на ТНКУ, і 65% інших жителів ТНКУ.

Діаграма 8.13. Здатність домогосподарств справлятися з незапланованими витратами за рахунок власних ресурсів, % жителів ТНКУ

Джерело: Інтерв'ю з особами, які перетинають лінію розмежування

Дані 14-го раунду демонструють, що місячний дохід більшості (61%) домогосподарств ВПО, які повернулися на ТНКУ, становить від 1 500 до 7 000 тисяч грн (Діаграма 8.14). Водночас 21% ВПО, які повернулися на ТНКУ, не відповіли на це запитання.

Діаграма 8.14. Розподіл домогосподарств ВПО, які повернулися на ТНКУ, за рівнем середньомісячного доходу, %

До 1 500 грн	3
1 500–3 000 грн	19
3 001–5 000 грн	25
5 001–7 000 грн	17
7 001–11 000 грн	8
Понад 11 000 грн	7
Важко відповісти або немає відповіді	21

Джерело: Телефонні інтерв'ю з ВПО, які повернулися на ТНКУ

Головним джерелом доходів для більшості опитаних ВПО, які повернулися на ТНКУ, була пенсія за віком або вислугою років (53%), що відповідає віковій структурі цієї групи (Діаграма 8.15). Другим найчастіше згадуваним джерелом доходу була заробітна плата (32%), що значно нижче, ніж 61%, про що повідомляють на ТКУ, згідно з об'єднаними даними. Іншими згадуваними джерелами були соціальна допомога (30%), фінансова підтримка з боку родичів (12%) і випадкові заробітки (4%).

Діаграма 8.15. Джерела доходу домогосподарств ВПО, які повернулися на ТНКУ, за останні 12 місяців (п'ять найчастіше згадуваних), %

Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Телефонні інтерв'ю з ВПО, які повернулися на ТНКУ

Безпеку та оплату комунальних послуг називали найгострішими проблемами 15% та 13% ВПО, які повернулися на ТНКУ, відповідно (Діаграма 8.16). Рівень задоволеності основними характеристиками житла (площа житла, каналізація, водопостачання, теплоізоляція, опалення та електропостачання) був високим – між 82% і 92%. Дещо меншою була задоволеність безпекою житла (76%).

Діаграма 8.16. Найгостріші проблеми домогосподарств ВПО, які повернулися на ТНКУ, %

Безпека	15
Оплата комунальних послуг	13
Доступ до медичних послуг	7
Доступність ліків	3
Інше	12
Жодна з вищезазначених проблем нас не турбує	50

Джерело: Телефонні інтерв'ю з ВПО, які повернулися на ТНКУ

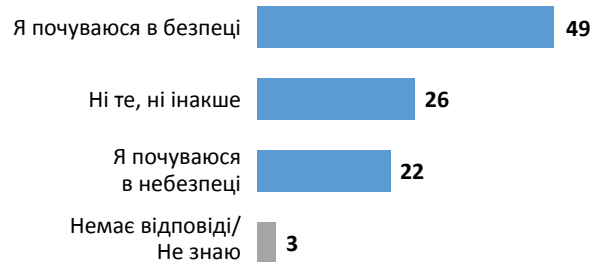
Одною з головних відмінностей між ВПО на ТКУ та ВПО, які повернулися на ТНКУ, є те, як вони оцінюють свою безпеку. Лише 51% опитаних ВПО, які повернулися на ТНКУ, повідомили, що почуваються в безпеці, у порівнянні з 80% ВПО на ТКУ, згідно з об'єднаними даними (Діаграма 8.17). Двадцять шість (26%) відсотків ВПО, які повернулися на ТНКУ, відмітили, що почуваються в небезпеці вечорами та у віддалених районах населеного пункту, і 21% повідомили, що почуваються в небезпеці більшість часу. Якщо порівнювати з об'єднаними даними, зібраними на ТКУ, частка респондентів, які повідомили, що почуваються в небезпеці більшість часу, становила 4%. До того ж, ВПО, які повернулися на ТНКУ, частіше згадували, що почуваються в небезпеці у зв'язку з бойовими діями, ніж у зв'язку зі злочинністю, а саме: 22% і 15%, відповідно (Діаграма 8.18 і Діаграма 8.19). Частка ВПО на ТКУ, які повідомили, що почуваються в небезпеці у зв'язку з бойовими діями, була значно нижчою і становила 4%, згідно з об'єднаними даними.

Діаграма 8.17. Оцінка ВПО, які повернулися на ТНКУ, безпеки середовища та інфраструктури їхнього населеного пункту, %

Я почуваюся в безпеці	51
Я почуваюся в небезпеці ввечері та у віддалених районах населеного пункту	26
Я почуваюся в небезпеці більшість часу	21
Інше	0
Немає відповіді	2

Джерело: Телефонні інтерв'ю з ВПО, які повернулися на ТНКУ

Діаграма 8.18. Оцінка ВПО, які повернулися на ТНКУ, безпеки з точки зору воєнних дій, %

Джерело: Телефонні інтерв'ю з ВПО, які повернулися на ТНКУ

Діаграма 8.19. Оцінка ВПО, які повернулися на ТНКУ, безпеки з точки зору злочинності, %

Джерело: Телефонні інтерв'ю з ВПО, які повернулися на ТНКУ

ВПО, яка повернулася на ТНКУ (жінка, 38 років):

«У нас заміновані деякі береги і немає можливості дітям поїхати на річку. За грибами не підеш, до лісу не сходиш».

Джерело: обговорення у фокус-групах з ВПО, які повернулися на ТНКУ

ВПО, яка повернулася на ТНКУ (жінка, 69 років):

«Єдине, що страшно, – це що в людей багато зброї на руках. Тому страшно. Я вже у віці і після дев'ятої боюсь навіть кудись вийти до магазину».

Джерело: обговорення у фокус-групах з ВПО, які повернулися на ТНКУ

Загалом ВПО, які повернулися на ТНКУ, демонструють помірний рівень задоволеності доступністю всіх базових соціальних послуг. Можливість здобути освіту та записати дітей до шкіл/дитячих садків була категорією з найвищим рівнем задоволеності (73%) (Діаграма 8.20). Категорією з найнижчим рівнем задоволеності серед ВПО, які повернулися на ТНКУ, була доступність медичних послуг (64%).

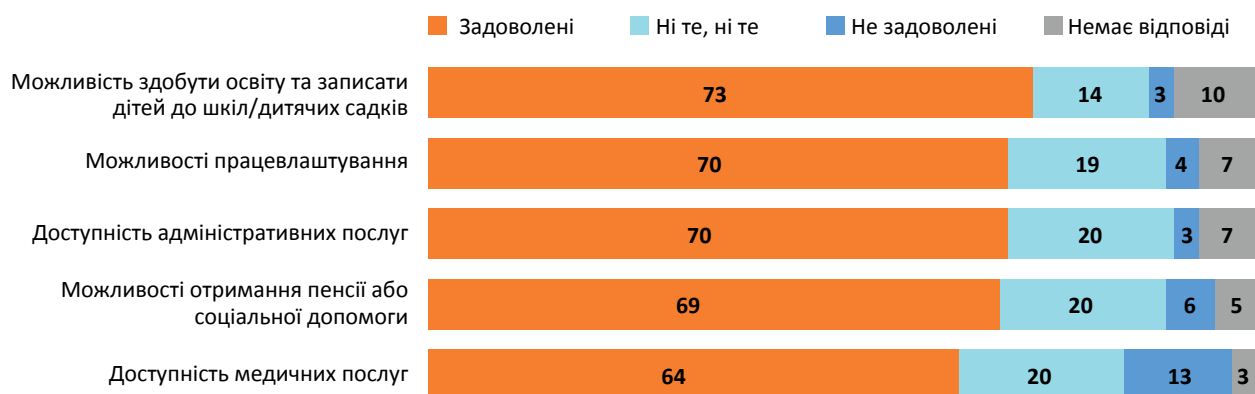
Тридцять сім (37%) відсотків ВПО, які повернулися на ТНКУ, заявили, що не відвідували території, котрі перебувають під контролем уряду (Діаграма 8.21). «Раз на два місяці» або частіше відвідують їх лише 29%. Водночас 9% опитаних ВПО, які повернулися на ТНКУ, не відповіли на це запитання.

Діаграма 8.21. Частота, з якою ВПО, які повернулися на ТНКУ, відвідують території, підконтрольні урядові, %

Раз на тиждень	0
2–3 рази на місяць	5
Раз на місяць	8
Раз на два місяці	16
Раз на три місяці	9
Рідше ніж раз на три місяці	16
Не відвідували ТКУ	37
Немає відповіді	9

Джерело: Телефонні інтерв'ю з ВПО, які повернулися на ТНКУ

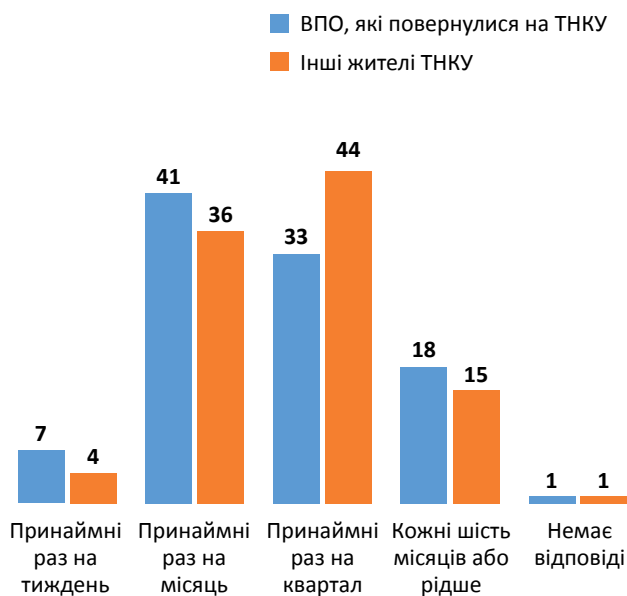
Діаграма 8.20. Задоволеність ВПО, які повернулися на ТНКУ, доступністю базових соціальних послуг, % задоволених серед респондентів, що висловили потребу в певному виді послуг

Джерело: Телефонні інтерв'ю з ВПО, які повернулися на ТНКУ

Утім, слід відмітити, що дані опитування осіб, які перетинають лінію розмежування, сигналізують, що переважна більшість ВПО, які повернулися на ТНКУ, перетинають лінію розмежування принаймні раз на квартал або частіше (81%), так само як інші жителі ТНКУ (84%) (Діаграма 8.22). Водночас частка тих, хто перетинає лінію розмежування принаймні раз на місяць або частіше, була більшою серед ВПО, які повернулися на ТНКУ, ніж серед інших жителів ТНКУ, а саме: 48% і 40%, відповідно.

Діаграма 8.22. Частота перетину лінії розмежування, % жителів ТНКУ

Джерело: Інтерв'ю з особами, які перетинають лінію розмежування

Головними причинами поточного візиту на ТКУ як для ВПО, які повернулися на ТНКУ, так і для інших жителів ТНКУ було відвідання друзів та сім'ї (55% і 46%, відповідно), а також отримання виплат та зняття готівки (30% і 36%, відповідно), згідно з даними опитування осіб, які перетинають лінію розмежування (Діаграма 8.23)³³.

Діаграма 8.23. Причини поточного візиту на ТКУ, % опитаних жителів ТНКУ

Причина	ВПО, які повернулися на ТНКУ (%)	Інші жителі ТНКУ (%)
Відвідання друзів та/або сім'ї	55	46
Отримання виплат / зняття готівки	30	36
Вирішення проблем з документами	7	7
З діловою ціллю / по роботі	2	2
Відвідання та/або підтримання житла	2	1
Перевезення речей	2	1
Особливі події, такі як весілля або похорон	2	1
Придбання товарів	1	1
Для лікування	1	0
Інше	4	3

Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Інтерв'ю з особами, які перетинають лінію розмежування

ВПО, що повернувся на ТНКУ (чоловік, 48 років):

«Там живуть батьки похилого віку. У матері нога хвора, зір слабкий, серце. Будинок, знову ж таки, свій».

Джерело: обговорення у фокус-групах з ВПО, які повернулися на ТНКУ

³³ Подорож, що мала місце під час проведення опитування.

Найчастіше згадуваними цілями відвідання ТКУ в останні три місяці як для ВПО, які повернулися на ТНКУ, так і для інших жителів ТНКУ було отримання банківських послуг (34% і 40%), придбання ліків (15% для обох) та купівля продуктів харчування (9% і 14%) (Діаграма 8.24). Лише 30% ВПО, які повернулися на ТНКУ, і 27% інших жителів ТНКУ повідомили, що не перетинали лінії розмежування протягом останніх трьох місяців, щоб отримати послуги або купити товари.

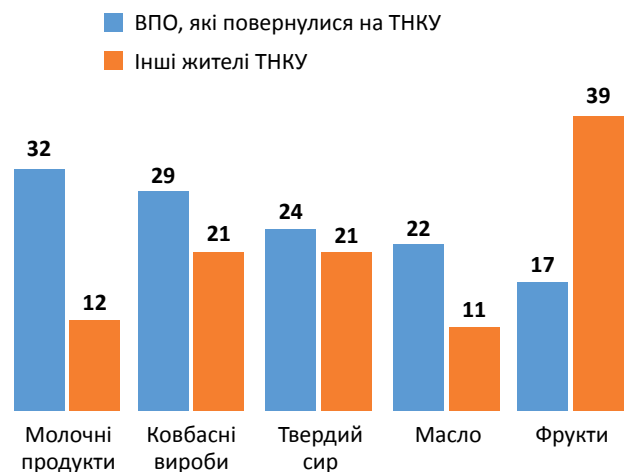
Діаграма 8.24. Цілі відвідування ТКУ протягом останніх трьох місяців, % жителів ТНКУ

	ВПО, які повернулися на ТНКУ	Інші жителі ТНКУ
Банківські послуги (відкриття рахунку, отримання або виплата кредиту тощо)	34	40
Придбання ліків	15	15
Придбання продуктів харчування	9	14
Відновлення або отримання документів (включно з отриманням довідок, реєстрацією бізнесу, спадщини або прав власності)	9	6
Придбання нехарчових товарів	4	6
Послуги з юридичного консультування та підтримки	4	1
Реєстрація народження / смерті	3	2
Медичні послуги (включно з психологічними послугами)	2	1
Працевлаштування	1	0
Освіта	1	0
Не перетинали лінію розмежування протягом останніх трьох місяців для отримання послуг	30	27

Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: інтерв'ю з особами, які перетинають лінію розмежування

ВПО, які повернулися на ТНКУ, повідомляючи про відвідування ТКУ для придбання продуктів харчування, найчастіше називали молочні продукти (32%), ковбасні вироби (29%), твердий сир (24%), масло (22%) та фрукти (17%) (Діаграма 8.25). Лише 10% ВПО, які повернулися на ТНКУ, згадували, що продукти харчування, котрі вони купили, недоступні в їхньому нинішньому місці проживання. Утім, 87% ВПО, які повернулися на ТНКУ, перетинаючи лінію розмежування для придбання продуктів харчування, хоча ті й були доступними в їхньому нинішньому місці проживання, відзначали, що в їхньому населеному пункті відповідні продукти були дорожчими (24%), а також згадували, що якість продуктів нерідко була гіршою (9%).

Діаграма 8.25. Топ-5 продуктів харчування, які купують на ТКУ, % респондентів, котрі перетинали лінію розмежування протягом останніх трьох місяців для придбання продуктів харчування

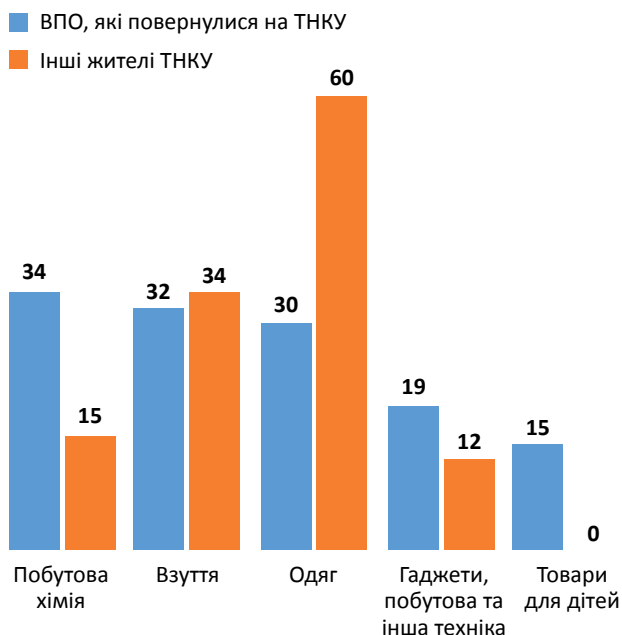

Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: інтерв'ю з особами, які перетинають лінію розмежування

ВПО, які повернулися на ТНКУ, з-поміж непродовольчих товарів, які вони купують на ТКУ, найчастіше згадували побутову хімію (34%), взуття (32%), одяг (30%), гаджети, побутову та іншу техніку (19%), товари для дітей (15%) (Діаграма 8.26). Про придбання товарів для дітей повідомляли ВПО, які повернулися на ТНКУ, та не повідомляли інші жителі ТНКУ. Лише 9% ВПО, які повернулися на ТНКУ, згадували, що придбані ними непродовольчі товари недоступні в їхньому нинішньому місці проживання. Серед тих ВПО, які повернулися на ТНКУ (87%) та які повідомили, що непродовольчі товари, котрі вони купили, доступні в їхньому нинішньому місці проживання, 24% вирішили придбати їх на ТКУ через нижчу ціну.

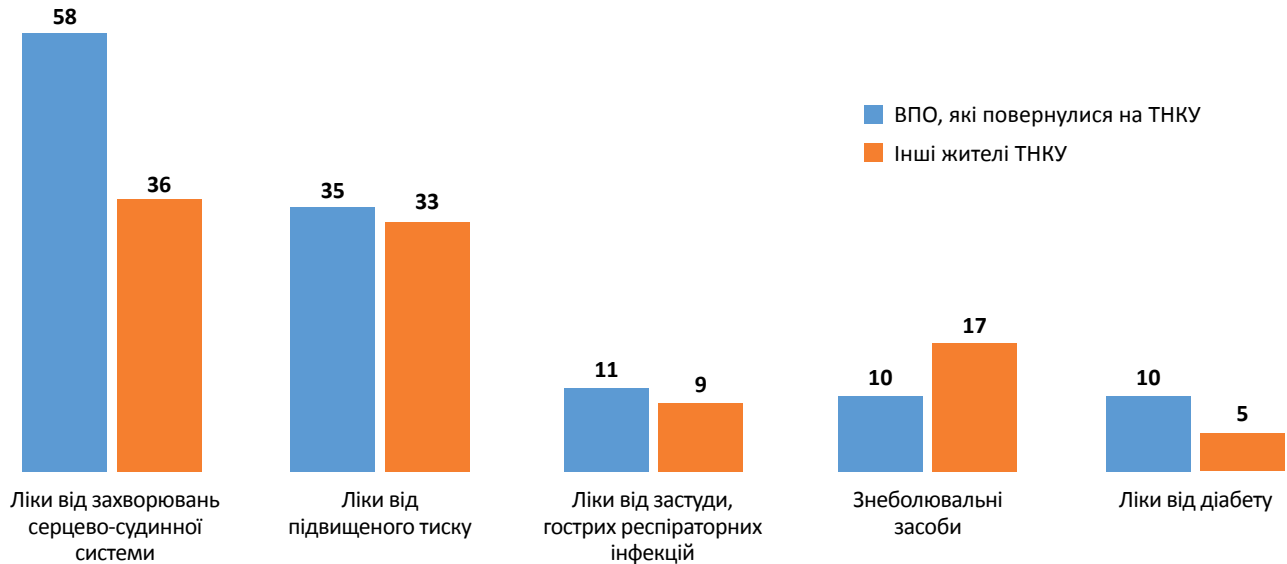
ВПО, які повернулися на ТНКУ, серед ліків, які вони купують на ТКУ, найчастіше згадували медикаменти проти захворювань серцево-судинної системи (58%), підвищеного тиску (35%), а також застуди та гострих респіраторних інфекцій (11%) (Діаграма 8.27). Інші жителі ТНКУ частіше купували знеболювальні засоби (17% та 10% відповідно). Крім того, 18% ВПО, які повернулися на ТНКУ, повідомили, що ліків, котрих вони потребують, не можна купити в їхньому місці проживання. Серед респондентів, які повідомили, що в них є доступ до необхідних їм медикаментів (76%), 56% зазначили, що на ТНКУ ціна на них вища, і 38%, що їхня якість на ТНКУ нижча.

Діаграма 8.26. Топ-5 непродовольчих товарів, які купують на ТКУ, % респондентів, які перетинали лінію розмежування протягом останніх трьох місяців для придбання непродовольчих товарів

*Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Інтерв'ю з особами, які перетинають лінію розмежування*

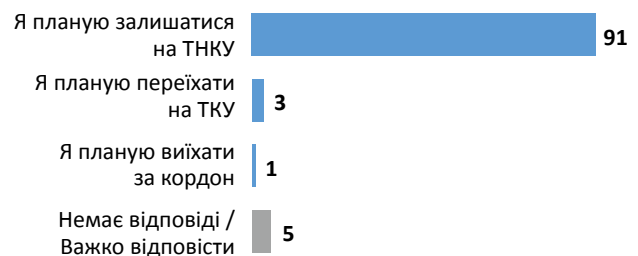
Діаграма 8.27. Топ-5 ліків, які купують на ТКУ, % респондентів, котрі перетинали лінію розмежування протягом останніх трьох місяців з метою придбання ліків

Примітка: Респонденти могли вибрати кілька варіантів відповіді
Джерело: Інтерв'ю з особами, які перетинають лінію розмежування

Дев'яносто один (91%) відсоток ВПО, які повернулися на ТНКУ, планують залишатися на ТНКУ протягом наступних трьох місяців, і тільки 3% мають намір переїхати на ТКУ (Діаграма 8.28). Плани ВПО, які повернулися на ТНКУ, на наступні три місяці залишаються незмінними в усіх районах НМС.

Діаграма 8.28. Плани ВПО, які повернулися на ТНКУ, на наступні три місяці, %

Джерело: Телефонні інтерв'ю з ВПО, які повернулися на ТНКУ

9. ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1. Загальна методологія

ДОДАТОК 2. Групування областей у географічні зони за відстанню від ТНКУ Донецької та Луганської областей

ДОДАТОК 3. Статистика дзвінків телефонного опитування

ДОДАТОК 1. Загальна методологія

Методологія дослідження, розроблена в рамках проекту, забезпечує збір даних у 24 областях України та м. Києві, їх обробку та аналіз щодо місць розміщення ВПО, здійснених ВПО переміщень та намірів переміщуватися надалі, намірів щодо повернення, основних соціально-економічних проблем, інтегрованості ВПО у місцеві громади, а також інших соціально-економічних характеристик ВПО в Україні.

НМС об'єднує дані, отримані з багатьох джерел, а саме:

- дані вибіркового опитування домогосподарств ВПО у межах особистих та телефонних інтерв'ю;
- дані обговорень у фокус-групах з ключовими інформантами, ВПО та ВПО, які повернулися на ТНКУ;
- дані вибіркового опитування осіб, що перетинають лінію розмежування, у рамках особистих інтерв'ю;
- адміністративні дані.

Обсяг вибірки домогосподарств ВПО у 300 випадково відібраних територіальних одиницях, обраних для проведення особистих інтерв'ю, становив 2 401 домогосподарство ВПО (розподіл вибірки за областями наведено в Діаграмі 1 та Діаграмі 2). Вибірка територіальних одиниць сформована за всіма областями України та структурована пропорційно кількості ВПО, зареєстрованих у кожній області. Слід зазначити, що близько 43% вибірки ВПО для особистих інтерв'ю в цьому раунді були опитані в ході попереднього раунду. Метою збереження домогосподарств ВПО у вибірці було забезпечення можливості точнішої оцінки змін у показниках між суміжними раундами.

Вибірка для телефонного опитування була сформована на основі інформації Єдиної інформаційної бази даних внутрішньо переміщених осіб, яка ведеться Міністерством соціальної політики України. Між квітнем та червнем 2019 року 4 073 домогосподарства ВПО були опитані за допомогою цього методу у 24 областях України. З них 851 інтерв'ю було проведено з ВПО, які повернулися на територію, неконтрольовану урядом. Розподіл кількості опитаних домогосподарств за областями представлено у Діаграмі 3.

Протягом періоду реалізації дослідження було проведено п'ять фокус-груп із представниками ВПО (два обговорення у фокус-групах у Тернополі та Ізюмі), ключових інформантів (два обговорення у фокус-групах у Сумах та Житомирі), та ВПО, які повернулися на ТНКУ (два обговорення у фокус-групах – у Старобільську, Донецька область, ТКУ). Обговорення у фокус-групах охоплювали людей, що проживають у містах та в сільській місцевості; зокрема, обговорення у фокус-групі в Ізюмі було проведено з ВПО, які проживають у сільській місцевості, обговорення у фокус-групі в Сумах – з ключовими інформантами, діяльність котрих здійснювалася в сільській місцевості, обговорення у фокус-групі з ВПО, які повернулися на ТНКУ, включало жителів сільських населених пунктів.

Опитування осіб, які перетинають лінію розмежування, було проведено в п'яти діючих КПВВ, розташованих у Донецькій («Гнудове», «Майорське», «Мар'їнка», «Новотроїцьке») та Луганській («Станиця Луганська») областях. Усього було проведено 1 255 інтерв'ю.

Кількість інтерв'ю на кожному контрольному пункті в'їзду-виїзду розподілялася пропорційно до кількості поїздок через лінію розмежування за одну добу, яка щоденно публікується Державною прикордонною службою України. Опитування проводилося шляхом особистих інтерв'ю з використанням планшетів, у чергах та на виходах з контрольних пунктів. Інтерв'юери працювали як у пішохідній, так і в автомобільній чергах на території контрольних пунктів з боку території, що перебуває під контролем української влади, а також поблизу виїзду на ТНКУ. Інтерв'ю були розподілені між робочими та вихідними днями, а також між різними часовими проміжками в межах від 08:00 до 17:00.

Для інтерв'ю за допомогою повного опитувальника була застосована квотна вибірка з метою забезпечення можливості порівняння між групами: ВПО, ВПО, які повернулися на ТНКУ, інші жителі ТКУ та інші жителі ТНКУ. Було опитано приблизно однакову кількість респондентів із кожної з названих груп. В обох видах вибірки було встановлено квоти для кількості респондентів у пішій та автомобільній черзі, а також для тих, хто подорожує в напрямі ТКУ та ТНКУ. Детальнішу інформацію про розподіл кількості інтерв'ю наведено в Діаграмах 4 та 5.

Діаграма 1. Розподіл вибірки територіальних одиниць за областями України

Область	Кількість відібраних територіальних одиниць
Усього	300
Вінницька	6
Волинська	6
Дніпропетровська	18
Донецька	70
Житомирська	6
Закарпатська	6
Запорізька	18
Івано-Франківська	6
Київська область (без м. Київ)	10
Кіровоградська	6
Луганська	36
Львівська	6
Миколаївська	6
Одеська	8
Полтавська	6
Рівненська	6
Сумська	6
Тернопільська	6
Харківська	18
Херсонська	6
Хмельницька	6
Черкаська	6
Чернівецька	6
Чернігівська	6
м. Київ	20

Діаграма 2. Розподіл домогосподарств ВПО для проведення особистих інтерв'ю за областями

Область	Кількість
Усього	2 401
Вінницька	48
Волинська	47
Дніпропетровська	147
Донецька	559
Житомирська	48
Закарпатська	48
Запорізька	144
Івано-Франківська	48
Київська область (без м. Київ)	80
Кіровоградська	48
Луганська	289
Львівська	49
Миколаївська	48
Одеська	64
Полтавська	49
Рівненська	45
Сумська	48
Тернопільська	48
Харківська	144
Херсонська	48
Хмельницька	48
Черкаська	48
Чернівецька	48
Чернігівська	48
м. Київ	160

Діаграма 3. Розподіл домогосподарств ВПО для проведення телефонних інтерв'ю за областями

Область	Кількість
Усього	4 073
Вінницька	81
Волинська	81
Дніпропетровська	233
Донецька	448
Житомирська	80
Закарпатська	82
Запорізька	244
Івано-Франківська	80
Київська область (без м. Київ)	134
Кіровоградська	77
Луганська	219
Львівська	83
Миколаївська	69
Одеська	112
Полтавська	81
Рівненська	80
Сумська	80
Тернопільська	79
Харківська	196
Херсонська	80
Хмельницька	79
Черкаська	80
Чернівецька	84
Чернігівська	92
м. Київ	268
Донецьк ТНКУ	537
Луганськ ТНКУ	314

Діаграма 4. Розподіл осіб, які перетинають лінію розмежування, за контрольними пунктами

Контрольний пункт	Кількість респондентів
Усього	1 255
Гнутове	125
Майорське	300
Мар'їнка	274
Новотроїцьке	246
Станиця Луганська	310

Діаграма 5. Розподіл осіб, які перетинають лінію розмежування, між пішою та автомобільною чергами в кожному напрямку, за контрольними пунктами

	Усього	Гнутове	Майорське	Мар'їнка	Новотроїцьке	Станиця Луганська
Усього	1 255	125	300	274	246	310
Автомобільна черга в напрямку ТНКУ	328	46	98	97	87	0*
Пішохідна черга в напрямку ТНКУ	309	19	44	41	40	165
Пішохідний вихід у напрямку ТКУ	618	60	158	136	119	145

* «Станиця Луганська» відкрита в даний момент лише для пішого перетину.

ДОДАТОК 2. Групування областей у географічні зони за відстанню від ТНКУ Донецької та Луганської областей

Зона	Область
1	Донецька область (ТКУ)
	Луганська область (ТКУ)
2	Дніпропетровська область
	Харківська область
	Запорізька область
3	Кіровоградська область
	Миколаївська область
	Полтавська область
	Сумська область
	Херсонська область
4	Черкаська область
	Вінницька область
	Житомирська область
	Київська область
	м. Київ
	Одеська область
5	Чернігівська область
	Волинська область
	Закарпатська область
	Івано-Франківська область
	Львівська область
	Рівненська область
	Тернопільська область
	Хмельницька область
Чернівецька область	

ДОДАТОК 3. Статистика дзвінків телефонного опитування

Підсумування дзвінків		
Усього	13 887	
Проведені інтерв'ю (ТКУ)	3 222	23%
Проведені інтерв'ю (ТНКУ)	851	6%
Немає відповіді / телефон не відповідає (після трьох спроб)	2 343	17%
Немає зв'язку	2 646	19%
Не обслуговується	3 125	23%
Не ВПО	277	2%
Відмова взяти участь в опитуванні	1 423	10%

Немає зв'язку		
Усього	2 646	
Vodafone	2 166	82%
Київстар	278	11%
lifecell	197	7%
Інші	5	0%

Не обслуговується		
Усього	3 125	
Vodafone	2 055	66%
Київстар	507	16%
lifecell	551	18%
Інші	12	0%

Проект фінансується Бюро з питань населення, біженців та міграції Держдепартаменту США та впроваджується Міжнародною організацією з міграції (МОМ)

Бюро з питань населення,
біженців та міграції
Держдепартаменту США

МОМ
ООН МІГРАЦІЯ

За подальшою інформацією, будь ласка, звертайтеся до
Представництва Міжнародної організації з міграції (МОМ) в Україні:
вул. Михайлівська, 8, Київ, Україна, 01001
Тел.: (044) 568-50-15 • Факс: (044) 568-50-16
E-mail: nmsukraine@iom.int